د ختیځې نړۍ ادبیات

Ketabton.com

راټولونکی: رفیع الله ستانګزی
راټولونکی: رفیع الله ستانګزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوليک

سرليکونه مخګڼه

سريزه ....
خوشحال خان خټک......................................
ګل پاچاالفت...
صادق هدايت...
عزيز نسين..
علامه اقبال..
رابندراناته ټاګور.......................................
ماکسيم ګورکي...
پوشکين...
تولستوی..
شولوخوف...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

ادبيات په الفاظواوکلموکې ديواولس دافکارو وروستنۍ اوعالي افاده ده . چې د ودې،انکشاف ارګانيک دوام يې مهم خصوصيات دي اوشفاهي اوتحريري عنعني سره بيلوي .

ادبيات ديواولس دټولنيز شعور يوه برخه ده چې دهغه اولس د ادراک ،طبعي لياقت په الفاظوکې څرګنده وي . ادبيات په يوه تاريخي مرحله کې ديوې معينې ټولنې له خوا دمعين اقتصادي اوسياسي نظام په غوښتنه منځ ته راځي .

ادبيات دانسان لفظي سلوک دي نوخامخا دنورواجتماعي مؤسسو تراغيزې لاندې دي .

ديوملت ادبيات دهغه ملت دتاريخي ودې ،انکشاف اوتحول هنداره ده .چې ديوې خواد نوموړي ملت سياسي تاريخي رڼا اوروښانه کوي اوله بلې خوا سياسي تاريخ هم په خپل وارسره په ادبياتو رڼاچوي اودهرملت ادبيات ځانته تاريخ لري .چې دتاريخ نه يې مراد دادی :

چې دتدريجي تکامل دعلمي قانون مندۍ له مخې بايد دهغه ملت ادبيات داسې يوله بله څخه راوتلي وي چې مختلفې دورې ولري .

چې داخلي ارګانيک اوسستيماتيک دوام اوانکشاف پکښې څرګند وي .اوهره اوسنې دوره يې په نسبي توګه ترمخکنۍ دورې بشپړه اودفکر اومضمون په لحاظ نوې وي .

دبشري پوهې دانکشاف په هره مرحله کې موږ ديوډ داسې حقايقو سره مخامخ کيږو چې يودبله سره منظم ارګانيکي اړيکې لري اوهر يوپه خپل وار سره دهغه بل د رامينځ ته کيدو علت شوي دي .

ددي حقايقو دڅورې اوهر اړخيز ې څيړنې په پاي کې دې نتيجې ته رسيږوچې دملتونو په ځانګړو ادبياتو سربيره يو ډول جهاني ادبيات موجوددي ، اودا ادبيات بياځانته تاريخ لري چې موضوع يې په جهاني سويه دبشري شعور تدريجي تکامل دي .اوکومې ليکنې يا روايتونه چې ارګانيک تاريخي دوام نه لري يعنې دمختلفو دورو ترمينځ چې داسې سيستماتيک روابط نه وي چې دعلت او معلول د ديالګتيک په اساس وڅيړل شي د استاد بلنسکي په فکر هغه ادبيات نه دي که شفاهي وي که تحريري يوا زې يوه عنعنه ده .

کوم ملت چې په اجتماعي اوکلتوري لحظ له نورو ملتونو لوړ وي . ادبيات يې هم تر نورو ادبياتو لوړوي اوپه پاي کې نه يوازې دنوموړې له مرګه سره نه مري بلکې دجهاني ټولنې مشترک مال اودنړۍ دادبياتو دځپانده سين يوه برخه شي .هغه نو بيا د ملت د تنګ چوکاټ نه وځي او د بشريت عمومي چوکاټ ته ور داخليږي . ددغسې ادبياتو يوڅرګند مثال دلرغونی يونان يوزرکلن په تيره بيا دپنځمې اوڅلورمې پيړۍ ادبيات چې دخپل لوړ ماهيت له کبله اوس دټولو ملتونو مشترک مال دي .اودبشري

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکردعالي بیان په توګه یې خپل ارزښت ساتلی دی ویلی شو :چې ادبیات دټولني له خواپه شعوري توګه اوتغیر شوي شکل مینځ ته راځي اودټولني ګډه فکري پانګه ده ،دیوي ټولنې فکري ، عمیق اوشعوري قوت دهغې ټولنې دادبیاتو معلومیږي . اود ادبیاتولوړوالی دنوموړې ټولنې کلتوري پلوشې دي .ادبیات دخپل بلوغ دتصدیق لپاره په ټولنه اتکا کوي نود تحول ،ودې اوانکشاف له مخې دنړۍ ادبیات په څلورومختلفودورو ویشل کیږي:

1- لومړی دوره د(5000 مخزیږدیز) نه شروع کیږي اوتر (1000 مخزیږدیز) پورې رسیږي .اوپه دې دوره کې لرغوني مترقي ادبیات راځي .

اودلو یدیځ جهان دوحشت اوجهالت په تپه تیاره کې ورک دي دا دوره زیاتره عنعنوي شکل لري اوله دوهمې دورې سره ارتباط نه لري .

2- دوهمه دوره : دغه دوره د((1000مخزیږدیز)) نه رانیو لې اوبیاتر (498) زیږدیز پورې رسیږي په دې دوره کې دلرغوني یونان ادبیات راځي چې دهومر د الیاد او اودیسي نه راشروع کیږي .

3- دریمه دوره : دادوره د(498م) څخه شروع اوتر(1321م) میلادي کال پورې رسیږي داهغه کال دی چې د رُنسانس هیمو نستانو دلرغوني یونان اوروم دژبو اوادبیاتو هنر اواجتماعي علوم دزدکولو دپاره په یوه غږ سره جدي حرکت پیل کړ په دې دوره کې دمنځنیوپیړیو نسبتاً نیمګړي اونیم ژواک ادبیات راځي .

4- څلورمه دوره : د(1321م) څخه شروع کیږي یعنې دلومړي ځل لپار په ایټالیاکې درُنسانس دپیل کیدو راهیسې ترنن پورې رارسیږی چې په دې دوره کې زیاتره چینایې ادبیات اوخصوصاً اروپایې ادبیات پرمخ ولاړه چې اوس دډیرو هیوادونو دهرې پیړۍ ادبیات یې مختلفه بڼه لري اودیوې ځانګړی دورې اطلاق پرې کیږي .

نوددې لپاره چې دتاریخ په اوږدوکې دبیلو بیلو ټولنو دعلمی اوفرهنګي ارزښتونو څخه خبرتیا تر لاسه کړو ښه به داوي چې دنړۍ غوره اومترقي ادبیاتو ته خاصه پاملرنه راواړوو .

په همدې خاطر د(ختیځې نړۍ ادبیات) ترسرلیک لاندې دلته دختیځې نړۍ ادبیات کوم چې واقعاً نړیوال ادبي شهرت لري ترکتني اوڅیړنې لاندې نیسو .په دغه برخه کې دیوشمیر پیژندل شویوشاعرانو اولیکوالوپیژندنه دادب او هنر په مورد دهغوي پاخه نظریات اوغوره آثار څرګند کړو ترڅوزمونږ دافغاني ټولنې ادب خوښوونکي اوروشنفکران دغوره ادبي اوفرهنګي آثارو،افکارو او هنري تجروبو څخه باخبرشي .

وسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحال خان خټک (1022-1100ه)(1691)(1691)

دخوشحال خان دژوند،افکارو،آثارو اوملي نهضت په باب لرو او برو پښتنوادیبانو،مورخینو،لیکوالانواوختیځ پوهانوډیرڅه لیکلي دي په تېره بیاپه دې دېر شوکلونوکې دومره څه ویل شوي دي اودومره مقالې اوکتابونه لیکل شوي دي چې دده دکړنلارې دوه برخې یې څه ناڅه روښانه کړې دي.

په افغانستان کې دخوشحال دنمانځنې اودرناوي دپاره دوه لوی اودرانه بین المللي سیمنارونه هم تیرشوي اودسیمنارونو په نتیجه کې دوه لوی کتابونه د ((ننګیالي پښتون)) او((توریالي پښتون)) په نومونو په(1345-او-1346)کې د پښتوټولنې له خوا خپاره شوي دي ، خو دا اوداسې نور داټول په خروارکې دیو خورد مثال لري اودخوشحال داثارو اوژوندانه دپاره اوږده څیړنه پکارده ځکه توره اوغیرت فکراوسیاست ورکړه اوسخاوت لیکوالي اوکتابت داټول د خوشحال خان خټک په وجود کې یوځاي شوي اودا غږ یې له خولې نه راوتلی دی :

که سخاده اوکه توره که خامه ده   په دادرې توکه زماتللې نامه ده

خوشحال خټک خپلې زیږیدنې اودخپل پلار اونیکه ګانودپیژندګلوي په باب داسې وایې :

((دهجرت زردو ویشت سن و   چې زه راغـلـم په جـهـان
زه خوشحال دشهبازخان یـم   چې تورزن یـم کان پـه کان
شـهـباز خـان دیحیی خـان و   چـې بـل نـه وهسـې ځوان
یـحـیـی خـان داکـوړي و   چې پـه تـوره شو سلطان))

دخوشحال خان غورنیکه ملک اکوړي ملک درویش محمد(چې په چنجو مشهور و) زوی دی چې دهندي مغلودجلال الدین اکبر(163-1014 لمریز) په وخت کې دختکودټبرلوی مشراودکابل دلویې لارې ساتندوی و او دخوشحال خان دکورنۍ ټاټوبی ((سرای)) هم ده ودان کړی دی چې (اکوړه)یې هم بولي او د پیښورلمرخاته په 35 میلۍ کې اباد شوی ده.

خوشحال خټک په کوچنیوالي کې ددېرو سختوپیښوسره مخامخ شوی دی هغه دشپږو کالو ؤ چې په لنډي سیند کې ولوید او نږدې ؤ چې مړشي خودسیند نه ژوندی راووت. د اته کلنۍ په وخت کې دیوې څپرې نه پرې کاڼی راولوید او دی یې په تندي زخمي کړ تر اوو ورځو پورې یې حال خراب و او بیا وروسته له څو مودې روغ شو. په دیارلس کلنۍ کې دخپل پلارشهبازخان سره دیوسفزیو(باکوخان) په مقابل کې په جګړه کې برخه واخیسته او په جګړه کې یې ډېره مېړانه وکړه.

خوشحال خان ته یې په اتلس کلنۍ واده کړی دی،خودهغه د وینا څخه داسې جوتیږي چې دلمړي واده څخه خوښ نه و او خپله ناخوښي یې په دې ډول څرګنده کړې ده :

چې په عمرشـوم اتـلـس   دشـبـاب پـه عـنفـوان
راکـړه راغـلـه جیـنـۍ   پلار نیکه یې بد ذاتان

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قسمت کړه راترغاړه ددې هــســې خــاندان
ځــه بــلاده چــې راتــلــه به دادمــــا پــه شــبستان
خپل بابا کــړه راتـــرغـــاړه کــه نــه هــیـڅ نه وګمان

خوشحال خان په شل کلنۍکې په شعر ویلو پیل کړی دی:
په شل کاله کې دیګ زما دشعر په اور بار شو
په دا دور دی پوخ چې شپیته کاله مې تللي

په 1640 او 1641 زیږدیزو کلونو کې کمال زیوچې دیوسفزیو یوه پښه ده خټکوته دماليې ورکولونه انکار وکړ نوشهبازخان په یوسفزیو باندې حمله وکړه او خوشحال خان چې په دغه وخت کې اته ویشت کلن زلمۍ و، هم ورسره په دې جګړه کې ملګری و. شهبازخان سخت ټپي شو او خوشحال خان په پښه په غشي ولګید. شهبازخان ددې ټپ ځخه پنځه ورځې وروسته په 1050 لمریز 1641 زیږدیز کال کې مړ شواو خوشحال خان دځلوینښتو ورځو وروسته جوړ شو.

خوشحال خټک دخپل پلار دمړینې نېټه دا ډول ښودلې ده:
سن دهجر زر پنځوس و چې شهید شو شهباز خان

دشهباز خان دمرګ ځخه وروسته خوشحال خان دشاجهان له خوا د سردارۍ په توګه دپلار په ځای وټاکل شو.خوشحال خان په دې وخت کې اته ویشت کلن و چې مشري ور په غاړه شوه او تر ډېر عمر پورې یې دا کار کړی دی، مغلو دخپل مقصد له پاره خټک او یوسفزي یودبل سره په جنګ جګړو اخته کړي و،ځکه شاجهان په دې خبره پوهېده چې بې له خټکوددوستۍ او ملګرتیا ځخه په پښتنو باندې حکومت نه شي کولای نوپه دې اساس هغه دخټکو سره ظاهري وضعه ډېره ښه وه مګرپه باطن کې یې هیڅ کوم لوی منصب خټکوته نه و ورکړی.

دشاجهان په وخت کې دخټکو او یوسفزیو ترمنځ سخته دښمني وه، ځکه د خوشحال خان پلار هم دیوسفزیو له خوا مړ شوی و او خوشحال خان دخپل پلار دانتقام اخیستلوپه غرض دیوسفزیو سره ډېرې جګړې کړې دي او دهغوی ډېر کلي یې سېزلي دي.کله چې په 1657 زیږدیز کال کې شاجهان په ناروغۍ اخته شواو ځامن یې دپادشاهۍ په نیولو په خپل منځ کې سره ونښتل او په نتیجه کې اورنګزیب (1659- 1707 زیږدیز) بریالی شو،خپل پلار او خپل نور ورونه یې بندیان کړل او (دارالشکوه) یې وواژه په دغو پیښنو کې خوشحال خان داورنګزیب سره ملګری او له ده سره یې ډېره مرسته وکړه. کله چې اورنګزیب خپل سیاسي قدرت ټینګ کړ،نوځینو مسلوته یې رامخه شوه چې په دې کې یوهم دخوشحال نیول او دپښتنو ځپل و.

سید میرخوافي چې په کابل کې د اورنګزیب والي و،دپیښور نایب مرزا عبدالرحیم ته یې دیو ځوتنو مشرانو نیولو او بندي کولو امر دپاچاه ځخه اخیستی و.کله چې سید میرخوافي پیښورته راغی او خوشحال خان یې دمشورې په پلمه راوغوښته او خوشحال خان هم په 1664 کال پیښورته راغی نوپه همدغه وخت کې خوشحال خان ونیول شو او بیا یې ډهلي ته بندي بوت.دهمدغه وخته دخوشحال دکورنۍ 85 کلنه دوستي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وفاداري چې له مغلو سره يې دځينو مجبوريتونو له کبله ساتلې وه په دښمني سره بدله شوه او خوشحال خان داورنګزيب دښمن شو.

خوشحال خان يو نيم کال په بند کې تير کړ او څه نوره موده په هند کې نظر بند پاتې شو. ده خپل ډېر شعرونه په بند او نظربندۍ کې ويلي دي.همدغه بندي توب خوشحال خان باندې ډېره سخته اغيزه وکړه او دده په روح کې يې دانتقام سوزنده جذبه راپيداکړه.

خوشحال خان دغه ناوړه پيښه يعنې دخپلې نيونې اود رتنبوردبند په هکله يو اوږد نظم ليکلى او په هغه کې يې دخپلو زامنو(1) او ترونو(2) رويه ډېره سخته غندلې او يو بندي په ښير دپيښورنه تر ډهلي پورې دا ډول بيان کړې ده:

خورشوپه ملکونو دا خبر پـه درست ديـار
درست عالم دلګيرشولاپښتون يارواغيـار
دارنګ نيـوه شي نـواب ښه ګڼي داکار
چپه خوله شوپاتي هيڅ يـې ونه کړوګفتار
تيري شوي په بندګي ځمادوه مياشتې په شمار
ملـک واړه ويران شوخلقه شوپه کوهسـار
وغوښتنې روپۍ پـنځوس هزاره صوبـدار
ماوې دربه نه کړم يويو چک اونه ديـنـار
دواړه لوريه وکـړه سـره داقول واقـرار
يـومغل يې پته بل موتـرونه شرمســـار
زوي مي نـادان ووپـه خطالاړه بسيـار
مرګ کشتن که نه وي دوي دي نه پرېښوي وقار

1- خوشحال خان په خپل نظم او نثر کې ځوځوځايه په بېلابېلوکلونوکې دخپل اولاد شمېر ښودلى دى چې ترشپيتو زيات او تردېرشو زياتې لورګانې درلودې. يوځاى وايي :

اته ويشت لرم زويه نه شته يو دبل په رنګ (کليات 972 مخ)

بل ځاى وايي: ديرش مې زويه په شمار دي دنمسيو مې څه شمار دي (کليات 257مخ)

خوشحال خان په (1090) هجري قمري کال دزامنو شمېر هم ديرش ښيي :

کال يو زر نوي دهجرت دى هم تحول دى دميزان
واړه ديـــرش زويـه لــرمــه اوس حاضرپه دا اوان (کليات 654 مخ)

هغه وخت چې خوشحال خان په ډيلي کې بندي شونو دده کورنۍ يې هم ديوعمل په ډول ډيلي ته وغوښتله مګر يوسف زو دخوشحال خان کور اوکهول وساته اوحکومت ونشو کړاي چې ډيلي ته يې بوځي .

خوشحال خان په دي رازښه پوشو چې شخص اقتداردشخصيت دښمن دى او ظالم اومستبد اوفيوډالى حکومتونه خوشحال غوندې شخصيتونه نشي منلى . دغه رازعواملو په ده کښې ډيرلوى انقلابي فکرراپيداکړاوظالم حکومت اصلي څيره ورته روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوه .خوشحال خان په زندان کې په شپو شپو خپله آینده سنجوله اوپس دډېرفکرنه یې دا فیصله وکړه :

پس له بنده دي داعـزم　　　　دخـوشحال دخاطر جزم
یـانیـولـي مـخ مکې ته　　　　یـامــغــلــوســـره رزم

دهمدغه عزم اوپیمان په اثر کله چې په(1668- 1669) کال کې خپل هیواد ته راغي نوپه فکر اواحساس کې یې داسې بدلون راغلی ؤ چې بیا ترمرګه د فویوډالي مغلو سره جوړ رانغلو اودمړینې په وخت کې یې دا وصیت وکړ چې ماپه داسې ځاي کې کړئ چې دمغلو د اسونوګرد راباندې ونه لویږي .

کوم وخت چې خوشحال خان کورته راورسید نوپه دې وخت کې مهابت خان دکابل په صوبدارئ مقررشوی و اودخوشحال خان سره یې دپخوانه پیژندل .

په یوه څلوریځه کې یوځای زامن تر شپتو زیات ګڼي :
((په شمارمې زویه تر شپېته زیات دي　　　نیمګي به مړه وي نیمګي حیات دي)) (کلیات 847مخ)
خوشحال خان په وروستي وخت کې دخپلو زامنو اونمسیو شمیر سل ښودلی دي :
((دخوشحال خټک که سل زویه نمسي دي　　　لا لایق دخاني نه وینم پسر)) (کلیات 108مخ)
۲ ـ خوشحال خان په یونظم کې خپل ترونه دولس ښودلي دي :
راپاتې یو نشو دوولس مې ترونه وو　　　ولاړل فنا شول چې او لسونه وو

کوم وخت چې مهابت خان پیښورته راورسید نو داورنګزیب حکم سره سم یې په یوسفزو کې د((لنګرکوټ)) کلا په جوړولو برید وکړ او هم یې خوشحال خان ته لوی منصب اود یوسفزودعلاقې حکمراني ورو‌ړاندې کړه،خوځنګه چې یوسفزو دخوشحال خان دبند په وخت کې دهغه سره مرسته کړې وه نوبیاپه هغه په داسې تېټه سودا ونه غولید ځکه په دغه وخت کې له ده سره یواځې دځان سودا نه وه بلکې دخپل قوم او کلتور فکر ورسره وه نو هماغه وه چې مهابت خان ته یې په ځواب کې داسې ولیکل :

((... که چېرې زه اوس دیوسفزو مخالفت وکړم نو دابه زما له پاره دانسانیت او پښتونولۍ په آیین کې یوه داسې بدنامي وي چې دهغې داغ به په یوې نیک نامۍ هم لرې نه شي...)). پس له دې خوشحال خان دپښتنو کلک وفادار لیډر پاتې شو. سره له دې چې خوشحال خان له درې سوه ډېر اثار درلودل. دخوشحال کوم اثار چې دزمانې له تاړاکه پاتې دي په لاندې ډول دي :

1. دیوان :

دخوشحال دیوان ترڅلوېښتو زرو زیات بیتونه لري لکه چې پخپله وایي :

درست دیوان مې لکه باغ دعلم ګنج دی
په کې هر رنګه ګلونه هر نهال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددیوان مې که بیت بیت سره حساب کړې
ترځلویښت زره به تیرشي په سرکال

دخوشحال دیوان څوځلې چاپ شوی دی :

⇐ په پیښور کې دبیلیو له خوا . 1870 کال کې .
⇐ په هوتي مردان کې دعبدالمجید په سریزه دعبدالرحمن له خوا په 1929 کال کې
⇐ په قندهار کې دحبیبي له خوا په 1938 کال کې .
⇐ په پیښور کې د دوست محمد کامل له خوا په 1952 کال کې .
⇐ په پیښور کې دسید رسول رسا له خوا دارمغان خوشحال په نامه په 1964 کال
⇐ دپښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی
⇐ په دانش خپرندویه ټولنې کې دخوشحال خان بشپړ منظوم کلیات په 1385 یونیز لمریز کال کې د زاهد مشوانې له خوا چاپ شوی دی .

پاتې دې نه وې چې دخوشحال خان دبیتونو شمېر څلویښت زرو ته رسیږي خو یوشمېر یې په لاس کې نه شته .

2. فضل نامه : (دوړوکي بحر مثنوي مذهبي مسایل) یو دیني کتاب دی .
3. فرخنامه : دتورې او قلم د بحث اثر دی .
4. فراقنامه .
5. ریاض الحقیقت .
6. هدایه (دعربي نه په پښتو ترجمه) ده .
7. دستارنامه .
8. صحت البدن
9. سوات نامه
10 عیار دانش (دفارسي څخه ترجمه)
11 آیینه (د فقهې کتاب)
12 بازنامه (دښکار بحث دی)
13 بیاض (په نثر کې دپښتو تاریخ)
14 دپښتو تاریخ (ورک دی)
15 زنځیري (دلنډ لیک په باره کې یوه لنډه رساله) ده .
16 دخوشحال رباعیات
17 تفسیر سورت یوسف (1)

دخوشحال داشعارو مفکوره

دخوشحال په اشعارو او اثارو کې دټولنې دژوندانه مختلف اړخونه په څرګنده توګه ښکاري . دده په اشعارو کې دپند خبرې، سیاست ، ننګ، توره ، پت،ښېګڼه، وفا، درانه خویونه ، علم ، هنراو کار، دوطن مینه ، انتقاد، زر او مال، دخان ښودنه ،دوستي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عشق، ازادي،بشردوستي او داسې نور مسایل شته دي چې په لنډ ډول به داشعارو په راوړلو وښودل شي .

همدا ډول خوشحال خان په پښتوکې داشعارو ټول ډولونه لکه : غزل،قصیده ،رباعي،قطعه،مثنوي،مسدس، مخمس....)). رواج کړل .

(1) دتورې او قلم خاوند . دپېښور چاپ 29 مخ

ګل پاچا الفت

ګل پاچا الفت دعزیز خان په کڅ کې په (1287یونیز لمریز) او په (1909 زیږدیز) کال زیږېدلی دی. پلارېې میرسعید پاچا او نیکه یې سعید فقیرپاچا نومیږي چې دنسب سلسله یې دحضرت عبدالقادرجیلاني په واسطه حضرت محمد (ص) ته رسیږي .

ګل پاچا الفت دفطرت په لمن کې لوی شو دطبیعت روزنه او پالنه یې ولیده او لکه دکابل سینددغاړې غاټول دلغمان اوبو او هوا لوی کړ هغه وخت مدرسه یا مکتب نه وه چې دا ګل په کې سبق ولولي خو لکه دپښتنو نورو ماشومانو یواځې د فطرت نه درس واخیست .

اسمان او ځمکې ته دومره ځیر شو چې دفطرت اسرار یې په خپل ژور کاته لوځ کړل او هغه څه یې زده کړل چې بل چا په مدرسو او پوهنتونونو کې نه وه زده کړي.

دلغمان دورشو ښکلی ګل دپښتو ادب په ګلستان کې ډزر په ښکلا وغوړید او په الفت مشهور شو الفت دپښتو ادب یوځلانده ستوری دی، که دپښتو ادب نن ورځ یو بهترین لیکوال او شاعر لري نوهغه به الفت وي .

دالفت هنر په پښتو نثر او نظم کې ښه ښکاري او ځانته یو خاص طرز لري، دالفت نثر هم شعردی اونظم هم شعردی کوم وخت چې په نثرڅه لیکي نو دفطرت ډېر نازک او واړه دقایق ویني او څرګندوي ، دانسان داجتماعي ژوند ډېرې ښیګڼي په داسې ژبه بیانوي چې لوستونکي یې د ده استدلال په ښه ډول قانع کوي. دالفت په نثر او نظم کې کوم تاریخي او فلسفي استدلال نه شته مګردفطرت د هر ګوټ څخه داسې دلایل راباسي چې تر هر رنګه منطقي استدلال ښه او ټینګ وي. دده هنر همدا دی چې ځانته خاصه د استدلال لاره لري او دژوندانه عادي وقایع هریوه دده له پاره دشعر یوه غوره موضوع وي .

کله کله دالفت نثر تر نظم خوږ وي الفت په نثر کې الفاظ هسې سره پیودلي چې ترهررنګه نظم ښه ښکاري او غوره وي دهنرمند هنر او کمال دادی چې عادي شي ته ښکلی رنګ ورکړي ، لنډه داچې الفت یو ماهر او ستر هنرمند دی چې دده په هنر کې دادرې غټې ښیګڼې وینو :

1- جمال : - دالفاظو او کلماتو غوره کول او بیا دهغو ترتیب او پیوندونه یعنې نظم یې غټې نښانې دي .

2- برهان او استدلال : - که دفطرت له هرمظهره څخه وي یومنلی دلیل جوړولی شي او دده په نظر کې ددنیا ټول مظاهر داستدلال له پاره څرګندې نښې دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- انتقاد: - انتقاد دده دهنر غټه ښېګڼه ده ، دمظلومو خواخوږی دی،د اجتماعي ظلمونو سخت دښمن دی،لیکنې یې که منظومې وي او که منثورې ولې تېریو ته ګوته نیسي او دده قلم په دې خوا کې ډېر تیز دی .

ددښمنانو اسرار لوڅوي او دمظلومولوڅو لغړو په کوټو ورننوځي ددوي د فلاکت او بدبختۍ حال ګوري او هغه داولس دعبرت له پاره په داسې ژبه بیانوي چې که دچاړږه کلک هم وي بیابه هم اغیزه پرې وکړي دالفت هیڅ منظوم یا منثور اثر نه شته چې له دغو ښېګڼو ځنې خالي وي، ځکه نن دپښتنو لیکوالوپه ډله کې استاد الفت ترټولو مخکښې دریږي او دده لیکونه دپښتو ادب شمله ګڼلی شو.

داستاد الفت ادبي خلاقیت

خدای ښېلی الفت دمعاصرو پښتو ادبیاتو سترنقاد دهنري نثر ښکاره مترقي نماینده او په پښتو شاعرۍ کې د ډېرو ګټ،رو اجتماعي موضوعاتو سپړلو او څېړلو نه په غیر دنوي تخیلي شاعرانه ابتکار خاوند ګڼل کیږي. دالفت نبوغ په دې کې نه دی چې په ډېرو پوستونو کښې یې کار کړی دی یا څوځلې ولسي شورا کښې دخلکود نماینده (وکیل) په حیث پاتې شوی دی .

موږ دده بل اړخ باندې خبرې کوو:

لکه چه پو هیږوپه یوه ټولنه کې نوې دموګراتیکې غوښتنې اودهغوی نه رابرسیره شوې مترقي مفکورې په خپل سر منځ ته نه راځي بلکه دادیولږهغو اجتماعي،اقتصادي قوانینوپربنسټ اومترقي ایډالونه دټولنې دروڼ اندې قشرپه وسیله پراختیامومي ددغو په انتقال کښې دشاعراولیکوال رول ډیربا ارزښته دی ځکه چه د اوسنیو ادبي مطالعاتو څیړنوداثابته کړې چه یو اجتماعي ، انساني لیکوال اوشاعر باید دمترقي مفکورو ممثل اوناقل وي .

استادالفت دخپل ځان اومسلک په څرنګوالي ډیر پخوا پوشوی اوپرته له دې نه چه په کومه مدرسه کښې لوستی وي هغه یې دخپلو مغزونه راوېستلي دي اودخپل ادبي پر نسیپ د بنسټ دتیزي په حیث یې منلي دي موږ ته دعلامه اقبال داشعرمعلوم دی چې ویلي دي :

ویلي دي اقبال چه دقوم شاعران سترګې دي

دردچې په هرځاي وي دوجودپه ګریان سترګې دي .

خوداستادالفت لپاره یوازې ژړاکفایت نه کوي ځکه چه انسان احساس هم لري او ... کړه وړه هم نویوازې ژړاکول یو بې فایدې شی دی ښه به داوي چه احساس سره عمل هم ملګری شي ترڅوچې دمنځه تللواو اساس چاره یې وشي.الفت وایې:

دادنیاصفت دی دغه چې هم ښکلې وي هم بکره

اوس دغه ښایسته واړه دشاعرپه دبُستان کې

داستاد الفت په نظر کښې شاعري دهرچا کارنه دی ممکن ډیرکسان وکولای شي چه ژبې ته هنري فورم ورکړي الفاظ سره وپیودي اویاحتی عادي خبرې هم دواعظې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوخطابې مقام ته ورسوي خوکوم شیانوته چې الفت په شاعري یې غاړه ایږدي هغه معنوي ... کیفیت د قوم فکر د قوم غم اودنوروفکرونو انتقال دحقیقت لټون ورسره دلفظی هنر ښکلا او ابتکاردی.

که ربښتیاهم موږ په دغه صفاتوکوم شاعر لټوو نو دالفت نه پرته بل څوک دې مرتبې ته نه شي رسېدلی . داده خپله خبره چې ((په لاره ډېر خلک تیریږي څوک هغه مرغلره مونده کوي چې دکومې ښکلې پیغلې د امیل نه لویږي او څوک د زاړه دیوال توره کټوه ګوري .)) دده دبصارت ((بعارت)) همدغه قوت یا استعداد دده اثارو ته ابتکاري رنګ ورکړی چې د تخیل په ګاڼه ښکلي شوي دي زموږ په نزد دده هر شعر منتخب او غوره دی .

لکه څنګه چې مخکښې وویل شوه استاد الفت دوخت سوالونه او مهم پرابلمونه درک کړي دي او دهغو په اساس یې خپل شاعرانه نسب العین تعین کړی دی دده په اثارو کې داسې نمونې به ډېرې کمې پیداشي چې په هغوی کښې داجتماعي-ملي-وطني-سیاسي- موضوعګانې نه وي څرګندې شوي. دده په اثارو کښې مهم موضوع داده چې افغانان خپل وروسته والي ته متوجه کړي اودنوي ژوند له پاره رابېدار شي.

موږ ډېر داسې لیکوالان او شاعران پیژنو چې په نامسادرو حالاتو کې د ریالیزم په عصر کښې په رومانتیک ټالونو ځانګې او یا اجتماعي او ملي مسایلو دځیرلو په ځای تصوف ته قلم ټینګ کړی او طبیعت ته ولاړ شي.

خودشلمې (20) پیړۍ قهرمان نسل دغسې نامساعدو شرایطو سره پنجه نرمه کړې او قرارېې په قرار کې ونه لټاوه، استاد الفت دعصر د ترجمان او پښتو کلاسیکو ادبیاتو دیو اصل وارث په توګه دا ضرورت درک کړ او دمړینې تر وخته یې ویښ زلمي ته سندرې ویلي . داستاد الفت په اشعارو کښې (منثور او منظوم) کې ډېر اجتماعي موضوعګانې په ښکلي رنګ اجراشوي دي. موږ نه وایو چې الفت مینه نه درلوده. زړه یې نه وه او یایې ښکلي مخونه نه خوښیدل نه دده سره هرڅه وه ، دی نه یوازې دانسانانود ښکلا په کیفیت پوهېده بلکې دطبیعت ټولې ښکلاوې ده ته څرګندې وې دسهار هغه خوږه وږمه چې نورو دساه کښلو له پاره په کاروله نو ده به یې له لطافت او ښکلاوې د نوي ژوند پیغامونه هم لوستل کیږي، خو ددې ټولو په موجودیت کې استاد الفت شو .

ټولنه دهغه محبوبا شوه او دښکلې پیغلې دهسکې مرمرینې غاړې دامیلونو دانې دبزګر او کارګر دلاس تناکې دده الفت دی چې موږ کې ځای لري او ترڅو پښتون اولس ژوندی وي نو به الفت ورسره وي .

استاد الفت دټولنې اساسي او عمده رکن ((بزګران)) په ډېرو ښو الفاظو یاد کړي او دهغوي سره یې تل خپله خوا خوږي ښودلې ده البته یوازې همدا هم کافي نه ده بلکې د دوی دپاره یې څه تول کړي دي داچه الفت ددغې مقدسې سیاسي – اجتماعي ایدیال په تحقیق ورکولو کې څومره بریالی ؤ هغه ځانته موضوع ده بلکې هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجتماعي جريانونه ضرور ياد وو چې ددغې زحمتکشې طبعې داقتصادي اجتماعي موقف نه رابرسېره شوي نابرابريو په باره کې ویل شوي .

زه بل څوک نه يم اولاد دغريبانويم
سکنی ورور دعاجزانو دخوارانو يمه
يمه له خاورونه پيدا خورمه له خاور نه پيدا
دلاس نيالګي ددې غريبو دهقانانو يمه
په زړه کې دبل چا محبت مه لټوئ
زه دخوارانو د ډيو له پتنګانو يمه

په پورته شعر کې استاد الفت ډېر اوچت او عالي انساني احساس او تفکر انعکاس موندلی دی هغه ځان دغريبو ګټو ساتندوی او دهغو دپرګنو ددښمنانو دښمن ګڼلی هغه ډيرې پيچلې ورځنۍ موضوعات په ارامه لهجه او سړه سينه بيان کړي دي دهغه ډېرې ليکنې دوعظ او نصيحت په شکل دي خوپه پورته شعر کښې يې لهجه تونده او دريځ يې برابر دی، کله چې دی په کليو او ښارونو کې طبقاتي امتيازات ګوري يو په موټرکې اوبل په خره پسې روان دی،نوبيا ددغه ټيټ او چګ داصلاح له پاره انتقادي ليکنې کړي دي .

داستاد الفت اثار او ليکنې

که سړی داستاد الفت داثارو مطالعه ولري نو به ورزياده شي چې دده اثار په عمومي ډول تر پنځو کټه ګوريو لاندې مطالعه کېدای شي .

1- تخليقي اثار 2- تحقيقي اثار 3- تحليلي اثار 4- ترجمې 5- په نورو ژبو ليکنې

1- تخليقي اثار : داستاد الفت تخليقي اثار په دوه عمده څانګو ويشل کيږي : منظوم او منثور

الف : منظوم اثار : لکه : 1- دپسرلي نغمه 2- ښه لمسون 3- عالي افکار 4- دازادي پيغام 5- غوره اشعار 6- دزړه وينا 7 – ناچاپ اشعار .

ب : منثور تخليقي اثار : لکه : 1- بله ډيوه 2- نوی سبک او نوی ادب 3- غوره نثرونه .

2 – تحقيقي اثار : استاد ګل پاچا الفت دخپلو مهمو او جالبو تخليقي اثارو تر څنګه په بېلو بېلوبرخوکې تخقيقي اثارر امنځ ته کړي دي.چې په لاندې ډول دي:

1- لغوي څېړنه 2- څه ليک يا ليک پوهه 3- املاء او انشا 4- ليکوالي 5- ادبي بحثونه 6- پښتو سندرې 7 – ملي قهرمان 8- منطق 9- پښتونولي... او په همدې ډول ځينې نورې مقالې او رسالې دي .

3 – تحليلي ليکنې او اثار : داستاد الفت ځينې اثار او ليکنې تخليلي بڼه لري دموضوعاتو تفصيل او تفسير يې دده خپل تحليل دی.

استاد په بېلو بېلو وختونو کښې تحليلي څېړنې او مقالات وړاندې کړي دي چې دمثال له پاره يې دڅوليکنو يادونه کووو :

(c) ketabton.com: The Digital Library

1- زموږ ادبي نهضت يا اوسنی ادب 2 – دپښتو اوسنی مشاعرې 3- دشعر او ادب په مجموعه کې دشعر په باب داستاد ديوه تحليلي مقاله چاپ شوي دي . سربېره پرادبي تحليلي څېړنو استاد دسياسي پېښو او اجتماعي مسايلوهم ځينې تحليلي څېړنې اوليکنې لري لکه:داولس،افغان اونوروملي او دولتي جريدوکښې دورځنيو پېښو سياسي او اجتماعي مسايلوپه باب تحليلونه

1- لوړ خيالونه او ژور فکرونه 2- داحمدشاه بابا افغان ترجمه او لنډيز

3- دټولنې علم 4- د مؤفقيت لاره داستاد دوه نور اثار دي چې له نورو ژبو يې ترجمه کړي دي خو چاپ نه دي . 5- په نورو ژبو ليکنې لکه چې دمخه مو وويل استاد الفت له خپلې مورنۍ ژبې (پښتو) سربېره په نورو ژبو هم پوهېده په دغو ژبويې ليکنې کړي او اشعار يې ويلي .

1- فارسي ليکنې : په فارسي ژبه استاد کوم مستقل اثر موږ ته نه دی معلوم خومتفرقې ليکنې يې زياتې دي . استاد ډېر علمي – سياسي او ادبي مسايل په دې ژبه کښلي دي او ښه اشعار يې هم په دې ژبه ويلي دي .

2- عربي ليکنې : استاد الفت په عربي ژبه هم ليکنې لري دده عربي ليکنې دالفلاح په مجله کې چاپ شوي دي، استاد له دغو پورته ډول معرفي شوو اثارو سربېره نور ډېر کتابونه ليکلي دي چې ناچاپ دي. لکه : 1- نوی څرک

2- اجتماعي نظريات .

صادق هدايت

صادق هدايت د (1281) کال دبهمن په مياشت کې په يوه بډايه کورنۍ کې وزيږيده او دا هغه وخت دی چې په ايران کې دازادي غوښتنې حرکت شروع شوی و.

لومړني تحصيلات يې دعلميه په مدرسه کې او متوسطه تحصيلات يې دسن لويي په دارالفنون کې سرته ورسول او په فرانسوي ژبه پوهزده .

هدايت دخپل ژوند په لومړيو کلونو کښې دانسان پيژندنې په مطالعه پيل وکړ او دانسان افکار او رفتاريې ترمطالعې لاندې ونيول صادق هدايت خپل لومړنی کتاب د (فوايد گياه خوري) په نامه چاپ کړی دی .

په 1305 کال دمحصيلينو په لومړۍ ډله کې اروپاته ولاړ يوکال يې په بلزيک او وروسته يې څلورکاله په فرانسه کې تېر کړل خپل وخت يې دمهاري زيات وخت يې دادبياتو دمطالعې او تحقيق په برخه کې چې ده زياته مينه ورسره درلوده تېر کړل. وايې چې په همدغه وخت کې يې دځان په وژلولاس پورې کړ چې بيا خلاصون (نجات) ورکړل شو.

په 1310 کال کې دزياتو معلوماتو سره چې عمريې دېرشوکالوته رسېده بېرته ايران ته راستون شو لومړی دايران په ملي بانک کې استخدام شو،چې ډېر ژرله هغه ځايه وشړل شو، ورپسې يې په يوه ساختماني شرکت کې کار پيل کړ اوله دې وروسته بيا په بانک کې مقررشو لنډه داچې په پای کې يې دموسيقي او ښکلو هنرونو په اداره کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دده په زړه پورې ځانګه وه په کار پيل وکړ چې خپل زيات وخت به يې په څېړنواو مطالعو تېراوه .

له دې وروسته هدايت بيا دسفر عزم کوي او په 1315 کال هند ته ځي چې هلته پهلوي ژبه زده کوي، او هغه اثار چې په پهلوي ژبه دايران په باره کې ليکل شوي وه په پارسي ژبه وژباړل او په همدې ډول يې دهند دخلکو ژوند او فلسفه تر څېړنې لاندې ونيول.

په دې وخت کې صادق هدايت دمادي ستونزو سره لاس او ګرېوان کيږي او بېرته ايران ته راځي هغه اثار چې هدايت دخپل ژوند په شلوکلونوکې منځ ته راوړي زياته برخه يې څېړنې ، ژباړې او په همدې ډول يولړ نور اثار چې چغې ژړاګانې او نااميدئ هغه هم دکتابونو په توګه دځان سره لرلي نور څه نه دي .

دده دهنري ارزيابي په برخه کې بايد سړی ووايي چې دی دهند ادبياتو د فلسفې دخلکودادبياتواودژبې پيژندنې په برخه کې دزياتومعلوماتوخاوند دی .

دشهرپور څخه وروسته سم دلاسه قفلونه ماتيږي خولې خلاصيږي او هدايت هم مسکی کيږی دخپلې په زهرو لړلې کوتې څخه راوزي او په خپلو دغو اثارو لکه د (حاجي آقا) (آب زندګي) (فوايد ګياه خوري)او (ميهن پرست) خلک له خوبه راويښوي.

مګر افسوس چې هدايت ډېر ژر دنااميدئ ځنځيرونه خپلولاسون ته اچوي او هغو خاصو شرايطوته چې منځ ته راغلي وه ځان تسليموي او دخپل وروستي اثر چې د((پيام کافګا)) په نامه يې په (1327) کال کې وليکه او خپل هنري ژوند پای ته رسوي . پاتې دې نه وي چې دصادق هدايت په وجود کې همېشه دوه متضاد قوتونه دجګړې په حال کې وه هغه ژوند او مرګ وه .

صادق هدايت ټل دايران دکورنيو شرايطو تابع وه په دې مانا چې کله به وضعه لږ څه مناسبه وه نو دده په ژوند کې به هم ښه والی منځ ته راته او کله به چې ارتجاعي او شيطاني قوتونو چارې واګې په لاس کې لرلې نو دهدايت اندامونه به هم لړزېدل له همدې کبله ده چې ځينو هدايت دنابغه په نامه يادکړی دی او ځينو دليونی او تند خويه خطاب ورته کړی دی .

هدايت په 1329 کال کې د وروستي ځل له پاره پاريس ته ځي او هلته هم په مشکل سره دځومياشتو دپاتې کېدلو امکان لاس ته راوړي او په شکايت لاس پورې کوي چې په فرانسه کې دايرانيانوله پاره مشکلات وجودلري اوداسې نور

هدايت غوښتل چې سويس او باکو هېوادونو ته لاړ شي مګر ژوند ورسره ياري ونه کړه او د (1951) کال (4) اپريل کې چې د (1330) کال دفروردين دمياشتې سره سمون خوري د(48) کالو په عمر يې خپل غم لړلی ژوند پای ته ورساوه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

عزیز (نسین) دترکیې خلکو لیکوال او طنز لیکونکی

عزیز نسین چې اصیل نوم یې نصرت دی په 1915 کال په استانبول کې په یوه بې وزله کورنۍ کې پیداشوی دی .

دعزیز نسین پلار چې اصلاً په ((انادولو)) کې لوی شوی وو په دیارلس کلنۍ کې استانبول ته راغی او دعزیز نسین دمور سره چې دا هم اصلاً د (انادولو) اوسېدونکې وه واده وکړ. او عزیز نسین دلومړي نړیوال جګړې په یوه خونړۍ ورځ دجون په میاشت کې دهېبلې په ټاپو کې دنیا ته راغی .

دی دیوې بې وزلې کورنې بچی و.اوپه دې ویاړ کوي چې دخپل ملت اوخلکوپه هغه کتارکې ولاړ اومنصوب دی چې دهېوادپه سلوکې نوي خلک په دغه کتار کې شمېرل کیږي.

عزیزنسین نورځلورورونه درلودل چې دلوږې اوتندې په وړاندې یې مقاومت ونشوکړای اودیوبل پسې یې خپل ځانونه دلاسه ورکړه .دعزیزنسین مورپه (26) کلنې کې ددې لپاره چې اعیان اواشراف وکړای شي چې ښه ژوند تیرکړي مړه شوه .

څنګه چې پوهیږی دسوداګرانواوپانګوالوژوند په پانګوالي هیوادونوکې ډېرښه دی نوپه داسې یوه هیوادکې چې هلته یوه نیمه خوااوغیرې صنعتي پانګوالي حاکمه وه اوده لیکوالي ته مخه کړه اوخوندوره خبره خوداده چې ددوي په کورکې هسې داکارنه ؤکړی یعنې دده په ټوله کورنې کې داسې څوک نه وچې لوستل اولیکل وکړای شي .

عزیزنسین په (1940) کال کې یوې خطرناکه ناروغې ونیولواودې نارغۍ تقریبًا دوه کاله وځورولواووروسته له دووکلولږڅه ښه شو،نسین لاوړوکی وچې دخپلوملګروسره یې دلوبوپه وخت کې دلیکوال رول لوباوه، عزیزنسین په یوه پوځي ښوونځي کې په لوست بوخت واوددې لپاره چې دهېواد په پوځ کې خلکوته خد مت وکړي اوڅرنګه چې دهیواد په پوځي ښوونځیواوپوهنځیوکې دلیکوالۍ اوسیاسي زده کړوسره مینه نه وه اودپوځ په ټولوڅانګوکې لکه ملکي اداره - پیاده - زغره لرونکې مخابره اونوروڅانګوکې دلیکوالۍ دڅانګې نښه نښانه نه وه په(1944)کال کې دپوځ څخه استفاو کړه. نسین دلیکوالۍ په دنده لاهغه وخت پیل کړی ؤ چې پوځ کې ددې له امله چې ده خپلې لیکنې په خپل نامه نه شوي خپرولی نو دخپل پلارپه نامه یې چې عزیز نسین نومیده خپلې لیکنې خپرولې .اودغه ساختګي نوم ډیر ژردده اصلي نوم شو او اوس یې هم خلک په همدغه نامه پیژني . هغه وخت خلکو نسین ځوان لیکوال بللو اودده پلارپه کړوپه ملا اوسپینې ږیرې په یوه اداره کښې په کاربوخت ؤ . اوپه تیره بیا چې چا هغه په اصلي نوم نه پیژانده دغه کار دهغه لپاره ډیر ې ستونزې منځ ته راوړلې اودده پلار ترڅو چې ژوندی و ونشو کړای چې داثابته کړي چې دهغه نوم عزیز نسین دی. کله چې دنسین کتابونه دنړۍ په ډیرو ژوندیو ژبو وژباړل شول دیوې بلې ستونزې سره مخامخ شو،داځکه چې ځنې خلکو دتألیف دحق پیسې د عزیز نسین په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم رالیږلې خوددې لپاره چې دده نوم نصرت نسین ؤ ددغو پیسو داخستلو څخه عاجز پاتې کیدو .

نسین هم داکټرو لیکوالانو په څیر لیکوالي دشاعري څخه پیل کړه او وروسته یې بیا ددې له پاره شعر او شاعري خوشې کړه چې یې نه غوښتل شعر توهین کړي. داځکه چې ده شعر او شاعري ته ډېر درناوی لرلو البته خلق شعر او خلق شاعر ته نسین دشعر په ستر توب پوره ایمان لري اوپه دې پوهېده ، هغه کسان چې ستر شاعران دي زیار کاږي چې ستر لیکوالان هم شي .

نسین هغومره چې په لیکوالۍ کې مؤفق و په شاعري کې یې هم کم لاس لرلو...

عزیز نسین دخپل شعر دشهرت په باب داسې وایي :

((البته زماشعرونه ددې له پاره مشهور شول چې ماترخپل شعرلاندې دیوې ښځې نوم لیکه او په دې توګه مې خپله لومړنۍ دژوند کیسه دپورتنۍ انګیزې ترتأثیر لاندې ولیکله او هغه مې یوه انجمن ته ورکړه دانجمن رءیس چې څرګندیده دلیکوالۍ سره ډېره اشنایي نه لري ددې پرځای چې کیسه یې وژړوي ، کټ،کټ یې وخندل او ماته یې وویل : پس له دې نه موږ ته همداسې دخندا وړ کیسې ولیکه آفرین !

دلیکوالۍ په نړۍ کې مې دغه کیسه لاتراوسه هېره شوې نه ده زیاتره کیسې مې چې دخلکو دژړا او دطبقاتي ژوند تل ته دځیرکېدو له پاره لیکلي دي ځینې لوستونکي یې خندولي دي او په دغه وسیله یې پرماباندې دفکاهي لیکونکي نوم ایښی دی . خو (تراوسه هم چې ډېر کلونه تېر شوي دي زه پوهېږم غواړم تاسوته ووایم البته زه دزمانې په بهیر کې فکاهي لیکونکی شوم اودخپلو مینه والو او اشنایانو ددې پوښتنې په ځواب کې چې فکاهي لیکنه څه رنګه هنر دی، دومره ویلي دي چې فکاهي لیکنه دلیکوالۍ ډېره سخته څانګه ده ، په 1945 کال کې دوخت د دولت په مرسته او دځینو قشري عناصرو په همکاري دعزیز نسین د ورځپاڼې دفترچي (ټان,TAN)نومیده ونړید او پس له هغه نه ډېره موده بېکاره پاتې شو اودیوې مړۍ ډوډۍ دلاس ته راوړلو له پاره یېهلې ځلې کولې او هیڅ یوې ورځپاڼې او یا مجلې ورته دکار اجازه ورنه کړه او مجبور شو چې په (200) مستعارو نومونو سره ورځپاڼو او مجلو ته مقالې او راز، راز مطالب ورکړي، دده مطالب په دغه وختونو کې ورځپاڼو او مجلو ته دهغو داستانونو، راپورتاژونو، لطیفو او عشقي کیسه لیکل وو چې ټولو یې دخلکو د دردونو څخه حکایت کاوه.

دده مستعار نومونه ترهغه وخته پورې پاتې کیدل چې دورځپاڼواومجلوآمران دحقیقت څخه یعنې داصلي لیکوال دهویت څخه خبریدل . خوپس له هغه نه یې بیا بل مستعارنوم پرځان ایښوده .بایدووایو چې دنسین مستعارو نومونوډیرې اشتباه ګانې منځ ته راوړلې دمثال په توګه دده د هغه لنډ رومان نوم چې کوچنیانو ته یې لیکلي و.

((هغه))او((اور)) ایښی و . دغه دده ددولسو زامنو نومونه وو دغه کتاب ډیر ژر مشهورشو اوپه وړکتونواوښوونځیوکښې یې دلوست دکتاب په توګه ورڅخه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخستله . ان دميرمنو دټولني استازې ددغه کتاب دناشر سره چې يوه ځلوېښت کلنه وه مرکه وکړه .

اوبیاهغه مقاله چې يې ديو فرانسوي په نامه وليکله خورا مشهوره شوه اودغه مقاله دفرانسي دمقاله ليکلو ديوطرزپه بڼه په يوه نندارې کښې ولوستل شوه .

بيايې په يوچينايي مستعار نوم يوه مقاله وليکله چې دغه مقاله هم دچين دسبک په فکاهي مشهور شو. البته په هغه موده کې نسين ونه شو کړای چې دکورنی او دکوچنيانو دژوند لګښت دليکوالۍ له لارې نه لاس ته راوړي په بقالی، خواړه خرڅولو اوعکاسي يې لاس پورې کړ او همدا راز يې ديوڅه مودې له پاره په يوه شرکت کښې دمحاسب په توګه هم کار کړی دی .

نسين دځينو اثارو دليکلو ګناه پنځه مياشتې په بند هم محکوم شوی چې ددغې جملې نه شپږ مياشتې دهغې مقالې له امله وو چې دمصردپاچا ملک فاروق او ديوبل په هکله يې ليکلی وو، نو دوی دځپلوشفيرانو په واسطه نسين ترقانوني تعقيب لاندې ونيو او بندي يې کړ. نسين دځپل بنديتوب په باب داسې ليکي: ((کله چې په کال 1945 کې ونيول شوم – پوليس دشپږو ورځو تحقيقاتو په ترڅ کې راڅخه وپوښتل چې : دهغه چا اصلي نوم چې کيسې او مقالې يې په دومره مستعارو نومونو چاپيږي څوک دی ، باور وکړئ هغوی ډاډه نه وو چې دا دومره اثار به زما وي .

دوه کاله وروسته کار برعکس شوه هرڅومره ليکنې به چې په مستعار نوم دپوليسو لاس ته ورتللې هغه به يې زما په حساب شمېرلې او زه له ډېرو ربړونو او کړاوونو څخه وروسته په دې بريالی کېدم چې ثابته کړم دغه ليکنه زما نه ده .يوځل شپاړس مياشتې دبل چا ديوه ليکنې په ګناه دپوليسو له خوا بندي شوم ...)

نسين په 1956 کال په ايتاليا کې دفکاهي ليکونکو په سيالۍ کې ګډون وکړ او د سروزرو مډال يې لاس ته راوړ . له همدغې څخه وروسته ټولو ورځپاڼو او مجلو چې هېڅکله يې دده اصيل نوم نه ليکه دده مقالې خپرولې. خو لږ وروسته يې بيا دده دنامه له ليکلو څخه ډه ډه وکړه . په 1966 کال يې دفکاهي ليکونکو په هغه سيالۍ کې ګډون وکړ چې په بلغاريا کې جوړه شوې وه او دلومړۍ درجه مډال يې وګاټه .

په کال 1960 کې دهغو بدلونونو په وياړ چې ددوی په هېواد کې دترقۍ او سولې په ګټه منځ ته راغلل خپل يو مډال يې دولتي خزانې ته وباښه اودهغه نه وروسته بيا هم بندي شو خو نور مډالونه يې دمبادا ورځې ته وساتل .

ډېر خلک چې وپوهيږي ده لږ تر لږ دوه زره کيسې ليکلي دي ، هک پک پاتې کيږي .

تر1341کال پورې ده پنځوس کتابونه ليکلي وو.اوپه دغه وخت کې 40 زره لېږي پوروړی هم و.

دنسين ليکنې دنړۍ دخلکو په 23 ژبو او کتابونو يې په (17) ژوندیو ژبو کې ژباړل شوي دي . او دده نمايش نامه په (7) هېوادونو کې ښودل شوې ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی وایي : ((زه خپل دوه شیان له ټولو څخه پټ،م یو سترړیا او بل خپله پوهه . ماباندې ترټولو زیات انسان ګران دی ، دومره ګران دی چې ځنې وختونه دانسان د مینې له زوره عصباني کیږم .)).

نسین ټولو انسانانو او په تیره بیا ریالیستونکوته سپاربښتنه کوي چې دسولې او عدالت سره مینه ولري ، دظلم او لوټماری سره دښمني ولري او دانسان مینې ته په خپلو زړونو کې ځای ورکړي .

دعزیز نسین دځینو نشر شوو اثارو نومونه دادي :

1-خدای برنده .
2- تاکسي پنج ریالي.
3- خاطرات یک تبعیدي .
4-دامهای عوضي .
5- زن بهانه ګیر .
6- تف سر بالا.
7- تا کتیک نخورم آدم نمیشم .
8- نابغه هوش .
9- مجسمه حماقت .

اقبال

علامه اقبال په(1873)میلادي (1289)هجري قمري دسیالکوټ په یوه متوسطه الحاله کورنې کې زیږیدلې دی.

داقبال نیکه چې د(لوي هار)ددرې داوسیدونکوڅخه و د درې ورونوپه مشوره دکشمیرنه چې ددوي پلارنی ټاټوبی وهجرت وکړ اودسیالکوټ په ښارکې یې هستوګنه اختیارکړه .

داقبال پلارنورمحمدچې داقبال د زیږیدوپه وخت دسیالکوټ په ښارکې د تجارت په چاروبوخت و د دین مین سړي په حیث پیژندل کیده .

نورمحمددهغه وخت اوشرایطود رسم او رواج مطابق خپل زوی اقبال دقر آن د زده کړې په خاطریومسجدته بوتلو.وروسته له هغې نه اقبال په یوه ابتدایې مدرسه کې په درس ویلوبوخت شو .

اقبال دښونځي د زدکړوپه دوران کې ځانګړې هوښیاري اوزیرکي ښکاره کړه او دخپل زیرکۍ اوهوښیارۍ له مخې دیولړجایزوپه لاس ته راوړلوبریالې شو.همدغه وخت ؤچې اقبال دخپل پلار ددوستانوله جملې څخه دیودوست چې((میرحسین)) نومیده اویوعالم اومحقق شخص دښوونې اوروزنې چارې پرمخ وړلې پاملرنه یې جلب کړه.څنګه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقبال هوښياراوبااستعداده و د قوي ذهن خاوند و او په ټولو علوماوفونونوکې يې لاس وهلو.
هغه وخت چې اقبال د ښوونځي په زده کړو بوخت و دشعرونوپه ليکلو يې شروع وکړه .
کله چې مولوي ((ميرحسين))دغه ځانګړتياوې اوامتيازات په اقبال کې مشاهده کړه نوهغه يې نه يوازې دشعرويلوته تشويق کاوه بلکې هغه ته يې داتوصيه هم کوله چې ددې پرځاى چې په محلي سبک يې وليکي دابه غوره وي چې په اردويې وليکي .
داقبال په داستانونوکې چې دښوونځي په دوران کې يې ليکلي دي دالطيفه ډيره جالبه ده چې وايي : ((په يوه لنډه موده کې څوځلې داسې واقع شول چې اقبال ښوونځي ته ناوخته راشي ددې لپاره چې اقبال يې خپل دغه ناوخته راتګ ته متوجه کړى وي نوښوونکي پرې اعتراض وکړ او ويې ويل : اقباله ولې دومره ناوخته ښوونځي ته راځې. ؟
اقبال په ډيره ځانګړي متقانت اوخونسردى سره په جواب کې ورته وويل : اقبال هميشه ناوخته راځي .))
اقبال دلومړنيو زه کړو وروسته دمتوسطو زده کړودسرته رسولولپاره د((استکاج مشق کالج))ته داخل شو په همدغه وخت کې ده خپل بعضې اشعارچې زياتره غزلې وى دتصحيح لپاره د اردو ژبې مشهورشاعر (داغ) ته استول داغ د څو ځله اصلاح نه وروسته دا په ښکاره سره وليکل چې : داقبال ا شعار نور پوختګۍ ته احتياج نه لري يعنې مانايې داچې پخته اورسيدلي دي . اقبال په (1895)ميلادي کال د((استکاج مشق کالج))ددورې پاى ته رسولونه وروسته دخپلوزده کړو لومړنۍ ازموينه تيره کړه .او وروسته له هغې نه دلوړو زده کړو له پاره لاهورته لاړ.
اقبال په 1897 کال کې د سرا توماس ارنولډ تر لارښوونې لاندې د (M-A) په درجه د دمافوق لسانس برى ليک په فلسفه کې تر لاسه کړ. داقبال مقام دشاعر په حيث په هند او پاکستان کې کاملاً تثبيت شوى و او په همدې وختونو کې لومړنى کتاب تأليف او نشر شو داکتاب داقبال اولين اثر و. چې په اردو ژبه داقتصاد په موضوع کې چاپ شو. اقبال د(سرا تو ماس ارنولډ) په توصيه او لارښوونه په 1905 کال دلوړو تحصيلاتو له پاره اروپا ته لاړ، درې کاله په اروپا کې پاتې شو او دغې درې کلنۍ مودې داقبال دفکر په پوخوالي او دشعر کې مهم نقش ولوباوه او د(کيمبريج)په پوهنتون کې دعالي القدر محصل په صفت دفلسفې په رشته کې ومنل شو او دحقوقو دعلم دتحصيل له پاره (لينکولين آن) پوهنتون ته وليږل شو .
اقبال د(کمبريج) په پوهنتون کې د دوکتورا درجې له پاره ((توسعه تکامل ماورا الطبيعه در ايران)) په نامه رساله تهيه او وړاندې کړه، وروسته ديو څه کمې مودې نه يې الماني ژبه زده کړه پس له هغې نه دخپل مخکينې ذکر شوي تأليف په اساس د (مونيع) پوهنتون په فلسفه کې د استادۍ درجه ورکړه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په 1908 کال قضايي خدمت ته دعوت شو. همدارنګه اقبال وروسته د (کمبريج) او (مونيع) پوهنتونونو داستادئ درجې او قضايي خدمت ته دعوت کېدلونه په 1908 کال خپل وطن ته راستون شو او لاهور ته د راتګ نه وروسته دفلسفې او انګليسي ادبياتو تدريس له پاره دولتي پوهنتون ته وليږل شو.

اقبال په قران کې هم ژور مطالعات لرل او په پام کې يې لرل چې په دې باره کې کتاب تأليف کړي او په دې منظور يې ډېر کتابونه جمع کړي و او په دې فکر کې و چې دکتاب نوم (احياى رويه قضايي اسلام) کيږدي .مګر دفکر کهالي او سستی له کبله ددې کتاب له ليکلونه يې صرف نظر وکړ. ولې په هرحال اقبال دخپل ژوند تر اخرنيو ورځو پورې دشاعرئ څخه لاس وانه خيست.

اقبال دمارچ په (25) او (1938) کال د(64) کلون په عمر له دې دنيا نه يې سترګې پټې کړې او نيم ساعت مخکې دخپلې مړينې نه يې دا شعر ويلی دی:

سرود رفته بازايد که نايد　　　　نسيمن از جهاز ايد که نايد

سرامد روزګار اين فقيري　　　　دګر دانايي را زايد که نايد

اقبال دا بيت د مرګ په بستر کې ويلو :

نشان مرد مؤمن باتو ګفتم　　　　چو مرګ ايد تبسم برلب اوست

داقبال جسد په ډېر جم ، جوش او دخلکو په بهير سره دلاهور پادشاهي مسجد تاريخي دروازې ته نږدې خاورته وسپارل شوه .

داقبال دکلام نمونه :

پيام اقبال

چـــون چــراغ لالــه ســوزم درخـيـابــان شما　　　　اى جـوانــان عـجم جان من وجان شما

فوطه ها زد در شمير زندګي انـديـشــه ام　　　　تـا بـدسـت اورد ام افکار پنهان شما

مهر ومه ديدم نګاهم برتر از پروين ګذشت　　　　ريـخـتـم طرح حرم در کافرستان شما

تاستايش تزتر ګردد فروپـيـچـيـد مـش　　　　شعله اې اشفته بود اندر بيابان شما

فکر نه کنيم کند نزر توهـــي داستان شرق　　　　پاره لعلې که دارم از بـدخشان شما

ميرسد مردې که زنجير غـــلامان بـشکند　　　　ديده ام از روزن ديوار زنـدان شـمـا

حلقه ګيرد من زيند اى پيکــران آب وګـل

اتـــش در ســيـــنــه دارم از نــيـکـــان شــمـا

داقبال اثار

داقبال دپورته پيژندلو له پاره بايد دده جاويدانو اثارو او ليکنو ته مراجعه وکړو ځکه چې ده دخپل ژوند هره هره قطره خپلو اثارو ته نقل کړي .

1. اسرار خودي
2. رمز بيخودي
3. زبور عجم
4. ګلشن راز جديد
5. بندګي نامه

(c) ketabton.com: The Digital Library

6. پیام مشرق
7. افکار باقي
8. نقش
9. جاوید نامه
10. خطاب به جاوید
11. پس چي باید کرد
12. مسافر
13. ارمغان حجاز
14. بانک داري
15. بال جبرابیل
16. ضربې کلیم

رابندر رانا ټاګور

په نړۍ کې مشهور شاعر نامتو ډرامه لیکونکی دستاینې وړ مفکر په 1861 زیږدیز کال د می په 7 نیټه او یا د1278 یونیز سپوږمیز کال دکلکتې دشپږپنځوسمې ناحیې (واړ کاناته ټاګورلین) په یوه داسې برهمنده کورنۍ کې زیږېدلی دی چې دبډای ملاکي علم او هنر له امله یې په بنګال کې نوم درلود دغې کورنۍ د 150 کالو راهیسې دلته غربي تمدن او کلتور سره ټینګه اشنایي او علاقه درلوده، خود هندویزم رسم او رواج ارزښتونو ته یې هم تل په درنه سترګه کتلي دي او دنیکونو علمي ادبي او هنري میراثونو څخه یې لاسونه نه و ختلي ، له دغه امله نود ټاګور په شخصیت کې زاړه کړه وړه او نوي ښایستونه واړه لیدل کیږي. او لیکنې یې دشرقي ثقافت له دلکش رنګ سره دغربي ادب او هنر خوشبویي هم لري .

پراخ نظري او بې تعصبه ټاګور دخپل سپیڅلي زړه په پراخه ګوګل کې د ښستیزې پوهې جواهرات په زیاته مینه او په ډېره پاملرنه ساتلې وه . دغربي فونونو او ادبي اثارو په بیه ګرانی ډېرې یې هم دهغو په څنګ کې ټینګې نغښتې وې، ځکه نو سیندولین په خپل کتاب (Christian register) (کریستین رجسټر) کې دټاګور پراخ نظري په باب داسې کښلي دي: ((د مذهب په باب عالي مفکرین چې څومره په پخواني هندوستان کې پیداشوي دي دنړۍ په نورو ملکونو کې نه شته،خو اوسنی هندوستان یې دیوه ډاکتر ټاګور څخه د اخلاقو مل وسیع النظر همدرده او هوښیاره معلم نه لري.

په اوسني هندوستان کې ډاکتر ټاګور پرته بل څوک نه شته ، چې زموږ پوهې راڅخه قبولې کړي او دخپل تاریخي ملک ښې پوهې پر موږ پیرزو شي . په ټاګور کې ددغه پراخ نظري سببونه باید دده په خپل ژوند کې ولټوو)).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاګور په (3) کلنۍ او یا (1874) عیسوي کال کې مهارشي (لوی مُرشد) پلار له ځانه سره دمعرفت په لټون پسې دهمالیي غرونو ته وخیژاوه ، په (17) کلنۍ په (1877) (1878) عیسوي کال کې بیا مشر ورور دجیو ټند رنا ټه ټاګور چې په جیوټې بابو نوماند و، دلندن کالجونو نه او کلپونه هم لیدل. ټاګور د(کرشنا) نصیحتونه اوریدل په لندن کې یې انګریزي تعلیم او دغربي ساز، اواز او نڅا ننداري هم په نصیب وې.

ټاګور دبنګال (پدما) رود پرغاړه (نیبدوی) خلکو سره په یوه کشتۍ کې څو میاشتې هم تیرې کړې وې. ټاګور دلندن تر سفره وروسته (شلیډا) په کلي کې دبېوزلو بزګرو لوړې او دلوڅو لیږو مزدورانو محرومیتونه په خپلوسترګو لیدلي وه. داروپایي او امریکایي میلیونرانو کامروایي او دکلتې د سوداګرانو په طلاو کې بازي هم له نظره نه وې پټې .

دغو متضادو قوتونو تجربو او مشاهدو دټاګور شخصیت ته جمیعت ورکړ په هندي راګو او اثارو کې یې دشرقي ادب دنااميديو له سوزه سره د غربي لیټریچر دامیدو ساز هم حل شو څومره چې په هندوستان او نورو ختیزو ملکونو کې د خلکو خوښې وې هغومره یې په غربي هېوادو کې هم دخلکو زړه یوړ په تیره بیا په انګلستان، اټازویي روسیه او یوګوسلاویا کې دده ډرامې زیاتې مقبولې وې دټاګور (پوسټ افسر) او (راجاراني) نوي ډرامې دټآګور په ژوند دلندن په(کورټ تیاتر) کې د ایرلیند اداکارانو تمثیل کړې دی او په ایټالیا او جرمني کې یې هم څو ډرامې په سټیج باندې ښودل شوي دي .

نوځکه دی دغرب خلکو دشرق شکسپیر باله او دهندیانو (ګرود) نوم یې پرې کېښود دګران مُرشد مانا لري .

دټاګور ډرامې په باب محی الدین کښلي دي : (دټاګور ډرامې له حکمت او فلسفې څخه ډکې دي دده په ډرامو کې دانساني ژوند او کایناتو خورا ژورې مسلې څیړل شوې دي، دده ډرامې زیاتره اجتماعي او تاریخي دي او دمجاز په پرده کې یو حقیقت هرومرو نغښتې دي)).

دټاګور دادبي مقام په باب دهندوستان یو فیلسوف چې همایون تبیر نومیږي داسې لیکلي دي : ((ټاګور هغه لیکوال او شاعر دی چې لږ شاعران او لیکوالان به دې کمیت له لحاظه دده په اندازه اثرونه لري ده تر (1000) زیات شعرونه او تر (2000) زیاتې ترانې ویلې دي لنډ تکلونه ،رومانونه ،ډرامې او تحقیقي مقالې او رسالې یې هم ډېرې دي دکیفیت له مخې هم دټاګور اثرونه په ډېره لوړه درجه کې واقع دي او دنړۍ لږ لیکوالان به دادب دغې حد ته رسېدلي وي .))

دټاګور دشاعرۍ په باب احسان داسې لیکلي دي : ((کومو شاعرانو او لیکوالانو چې دهندوستان دویښتابه او دانقلابي فکر د راوستلو له پاره کار کړی دی په هغو کې به ټاګور نوم تل په عزت سره اخیستل کیږي)). دی دیو ناظم او عادي سازنده له حیث څخه یو وارې ځان ویوست، او دیوه اسماني پیغمبر په توګه دهندوستان جامعې ته راغی له ژبې څخه یې دلفظو پرځای او شیندل کیږي دده ادب او هنر هغه لمبې ولړولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دهندوستان دخلکو خاصې او ټيټې ټولنې په کې لوليه شوې دلته دا خبره بايد هېره نه کړو چې ټاګور يوازې د ادب دميدان ميړني سپور نه وه، بلکې په موسيقي او تمثيل کې يې هم له ډېروڅخه ميدان وړی دی هندي موسيقي خو دده خانداني ميراث وه او دغربي موسيقي سره يې اشنايي درلوده دخپلو ډرامو په تمثيل کې دټاګور برخه زياته ده .

مثلاً : (The Genius of Ralmik) د (Ralmik) په ډرامه کې رول ده په خپله ادا کاوه او په (کال هوګيا) او ( ) په ډرامه کې د ړانده سادهوا او شاعر تمثيل د ټاګور پر غاړه ؤ ، په (1840) عيسوي کال يې د (چتراسي) په نامه دخپلو ليکلو رسمونو او تصويرونو البوم خپور کړ د ټاګور مشهور نثر (ګيتا انجلی) ده چې دنوبل جايزه يې هم ګټلې ده او دده نوم يې په ټوله نړۍ کې لوړ کړ .

دنړۍ له هره ګوټه څخه ورته بلنې راغلې داروپا ، امريکا او اسيا زياتره ملکونه وليده، هغه او هندي فلسفه يې دوی ته څرګنده کړه او دوی له تجربو علمي مؤسسو له مشاهداتو څخه يې استفاده وکړه .

دټاګورمشهور او مهم سفرونه دادي :

⇒په 1877 کال کې انګلستان ته ولاړ يو کال يې هلته په کالج کې انګليسي ژبه او ادب ولوست .

⇒په 1890 زيږديز کال کې انګلستان نه جرمني ته ولاړ او په جرمني کې يې غربي موسيقي زده کړه .

⇒په 1910 کال کې اتازوني ته لاړه ، دشيکاګو په پوهنتون کې څو ليکچره ورکړه .

⇒په 1913 کال کې لندن ته ولاړه او دنوبل جايزه يې واخيسته .

⇒په 1915 کال کې جاپان ته ولاړه او دشهنشاهيت پر ضد يې بيانيه ورکړه او په همدې ډول ځينو نورو هېوادونو ته يې سفرونه وکړه .

دهندوستان دغه نړۍ ليدونکی شاعر ممثل او مفکر د 1941 زيږديز کال د اګست په (7) د (80) کلونو او د دوه مياشتو په عمر په کلکته کې ومړ او نوم يې ديو داسې اديب او هنرمند په توګه دنړۍ په تاريخ کې پاتې شو چې تر ډېره پورې به يې هندوستان په نامه وياړي .

د ټاګور د رسمي لمانځلوپه لړ کې دهندوستان حکومت د(رابند ربهون) په نامه په نوي ډهلي کې د ادب او هنر يو لوی مرکز پرانيستلی دی په دغه مرکز کې دشاهنيا په نامه دادبياتو په نامه دلاليت کالا په نامه د لطيفه فنونو اکاډمي او دسنګيت فاتيک په نامه د رقص او موسيقۍ په نامه اکاډمي شته . د ټاګور مستعار تخلص (بهنوسنګ)وه. چې په دې نامه يې ډېر شعرونه نشر شوي دي . د (بهنوسنګ) په مستعارنامه چې دټاګور کوم شعرونه د بنګال په اخبارونو کې دهغو مجموعه په 1884 کال د بهنوسنګاتا کور (وابلي) په نامه خپره شوه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټاګور تألیفونه

ټاګور په خپل (80) کلن عمر کې په بنګالی ژبه ډېر شعرونه ترانې ، ډرامې ، کتابونه او رسالې لیکلي دي په دغو اثارو کې حینې مؤلف په انګریزي ژبه ترجمه کړي دي ، لکه : ګیتا انجلي او باغوان په نامه او داسې نور دټاګور دټولو اثارو ټولول اسانه کار نه دی دده داثارو کوم نیمګړی لړلیک چې څو کاله پخوا د (کلکته دیویو) د (ټاګور لمبر) په کلکته کې خپور شوي دي او یو څو رانقلوو:

1. په 1878 زیږدیز کال (کویي کاهني) د یوه شاعر نکل دی .
2. په 1880 زیږدیز کال (باناپهول) یعنې دځنګله ګل
3. په 1881 زیږدیز کال (والمیکي پراتیا) یعنې والمیکي نبوغ
4. په (بهاګنا هردیا) یعنې مات زړه
5. د (سناهیتا سنګیت) یعنې د ماښام سندرې
6. (کال مرګیا) یعنې د خطرناک ښکار ډرامه
7. (پریهات رنګیت) د سهار سندره
8. د (چاپي اوکان) یعنې تصویرونه او سندرې دشعرونو مجموعه ده .
9. د (راجا او راني) یعنې پاچا او ملکه
10. د (چو ګهر وایي) یعنې خوږمنې سترګې
11. د (راجا پر جهانا) یعنې پاچا او رعیت
12. د (ګیتا انجلی) یعنې دسندرو ترانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټاګور دکلام نمونه

رڼا – اه رڼا چېرې ده !
د ارزو له لرونکي اور څخه هغه بله کړې ډېره ده خو رپېدونکې لمبه نه لري ، اې!
زما زړه ستا قيمت داسې دی .
آه تر داسې ژونده خو مرګ ښه دی .
ذلت ستا ورټکوي او پيغام يې دادی چې : ستا بادار ويښ او د تورې شپې په تېلره کې تا دملاقات ټاکلي ځای ته ورولي .
اسمان په وريځو کې پټ او باران نه وريږي زه نه يم خبر چې زما په ګوګل کې دا بې تاپ خه شی پروت دی .
د هغه په مطلب نه پو هيږم ....
يوه لمحه برېښنا مې په سترګو باندې توره پرده غوړوي او زما زړه د هغه ځای لاره لټوي چې ستا دشپې مسته موسيقي مې هلته بولي .
رڼا آه رڼا چېرې ده !
د ارزو په لمبه لرونکي اور هغه پيدا کړه!
وريځې غړمبهار لري په فضاء کې د هوا شور دی ، په توربخونو يا تر ډېرې توره ده خپل وخت دتاريکۍ په حالت کې مه تېروه دخپل دژوند دمحبت ډيوه بله کړه .
لومې يې ټينګې دي کوم وخت چې زه دشلولو زيار باسم زړه مې درد کوي .
زه يوازې ازادي غواړم خو په ارزو يې هم شرميږم .
زما يقين دی چې په تا کې يو بې بها دولت شته او همدا چې ته زما ډېر ښه دوست يې خو په ماکې دومره زړه نه شته چې دخپلې خونې دا ننداړې پريږدم ...
هغه پرده چې زه په کې پټ يۀ دخاورو او فناه پرده ده زه ورڅخه کرکه کوم او نفرت لرم خوبيامې هم دخپلې مينې په غيږ کې رانغښتې ده .
زما پورړونه ډېر دي زما ناکامي لويې دي او زما شرم دروند او پټ دی خو بيا هم چې زه د خپل بهبود غوښتلو په ارزو درځم .
نو زړه مې ريږدي چې آه که زما دا ارزوګانې ونه منل شي ...
هغه څه چې ما دخپل نامه سره بندي ساتلی دی په دې زندان کې ژاړي زه تل د څلور خوا په ودانولو بوخت يم او غغواړم دا ديوالونه تر اسمان پورې لوړ کړم .
خو هر څومره چې لوړيږي په هماغه کچه زما حقيقي وجود دوی په تياره سيورې کې راڅخه ورکيږي .
زه په دې لوړو ديوالونو فخر کوم په شګو او په خاورو کاګلو چې مبادا کندو په کې جوړ نه شي خوسره له دې ټولې پوهې خپل حقيقي وجود راڅخه پټ وي نه يې وينم ... او داسې نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماکسیم ګورکي

ماکسیم ګورګي هغه ستر ادبي شخصيت او دشلمې پېړۍ دادبي نبوغ يو ځلانده ستورۍ دی چې په هنري مترقي ادبي ليکنو کې نړيوال شهرت لري .

دشوروي اتحادقهرمان واقعي اوزيار ايستونکي ژوندربښتينی انعکاس ورکوونکې ګورکي چې داستعمار ،امپرياليزم،فيوډاليزم سرمايداري او همدارنګه د داخلي او خارجي ارتجاع پر ضد يې دشوروي اتحاد دخلک د افکارو په تنوير او پيژندلوکې په زړه پورې ليکنې کړي دي .

(1868) عيسوي کال په (نيژني نووګورد) نومې ښار کې زيږېدلي دی . ګورکي پنځه کلن و چې له پلاره پاتې شو او مور يې بل مېړه وکړ او دی دخپل نيکه سره پاتې شو څه رنګه چې دغريب کاله ماشوم و دهغه وخت په شرايطو کې يې ونه شو کولای چې ښوونځې ته دوام ورکړي له دريم ټولګي څخه وايستل شو په دې وجه چې دنيکه اقتصادي وضعه يې خرابه شوه ، ګورکي په (9) کلنۍ کې مجبوره و چې کار وکړي او ډوډۍ ځان ته پيدا کړي .لومړی يې په کوڅو کې زړوکي ټولول او دپلورلو په بيه يې ځانته ډوډۍ پيداکوله بيا له موچي سره مزدور شو اود هغې نه وروسته له يوه نقاش سره نوکر شو په دې ډول يې دلته او هلته مزدوري او خپله ګذاره کوله . بيا په يوه (بندري ټيکلن) کې د کټندي په توګه په کار بوخت شو په دې ټوله موده کې ګورکي له يوې خوا کار کاوه او ډوډۍ يې پيداکوله او له بلې خوايې مطالعه کوله له خلکو سره يې تماس درلوده ، دهغو په ژوند کې يې نفوذ کاوه هغو څخه يې زده کړه کوله .

ګورکي په خپله افتوګرافي کې خپل ځان ژوند او هغه څه چې له وړکتوبه د ليکوال تر نبوغ پورې په ده باندې تير شوي او زغملي يايې زده کړي دي هغه يې په خپل قلم ډېر ښه تفسير کړی او ښودلی دی چې دغه افتوګرافي درې برخې لري او دګورکي پيژندنې دځيړنې او دتحقيق له پاره ډېر کره او ښه مأخذ دي دغه اثر په دريو برخو ويشل شوي دي چې بيل بيل عنوانونه يې دادي ((زما وړکتوب)) په دې برخه کې ماکسيم ګورکي هغه حالات ترسيم او بيان کړي دي چې په وړکتوب کې په ده باندې تير شوي دي ، دوهمه برخه يې (زما پوهنتونونه) نوميږي .دريمه برخه يې ((دخلکو په منځ کې) نوميږي چې د ګورکي د ژوندانه دپيژندنې او هغې لارې دروښانه کولو له پاره چې ده طی کړي او پرې دنبوغ مرحلې ته رسېدلی دی ډېر ښه مأخذ کېدای شي. ددې له پاره چې ګورکي لاښه وپيژنو اود ده دفکري نبوغ تکاملي سير دشخصيت بشپړ توب فلسفي نظر او اجتماعي دريځ ښه جوت شي نو به ګورکي د ده دجاويدانو اثارو دځيړنې په رڼاکې معرفي کړو.(1)

دګوورکي لومړی داستان د (مکاراچودرا) په نامه په (1892) کال خپور شو او دګورکي دريځ يې دليکوال په حيث تثبيت کړ . بيا په (1898) کال کې د ګورکي د اثارو بله دوه ټوليزه مجموعه چې داهم د داستانونو مجموعه وه ده ته يې زيات شهرت وروباښه دګورکي دځوانۍ د دورې په اثارو کې په ژوندانه کې د قهرمانۍ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لټون زیاته تلوسه لیدله کیږي او دغه موضوع یې د ژوندانه ددغې دورې د اثارو خاصیت ټاکي دلته دده ایدیال دلاربې چې داسې قهرمان جوړ کړي چې دنورو په وړاندې دقهرمانۍ او ځان جارولو بشپړ جرءت او قابلیت ولري چې دغه تلوسه یې دخپلو داسې اثارو په قهرمانانوکې ځلولي ده . لکه : دانګود (بوډي ګیزال) داستان ګوربت د (کرویت په باب سندرې) په داستان کې دانسان د(انسان په باب مثنوي) کې .په دې توګه ګورکي په انسان او دهغه په استعداد باندې چې ترټولوښه ژوند په جوړولو قادر وي بشپړ باور لري چې په دې کې دګورکي انسان دوستۍ (هیومانیزم) هم ښه ځرګنده ده لکه چې وایي: (کله چې انسان له کارنامو او سترو کارونو سره مینه لري، دی کولای شي چې هغه تل ترسره کړي او کولی شي چې دهغو ترسره کولو ځای او موقع هم ومومي په ژوندانه کې دکارنامو او سترو کارونو ترسره کولو له پاره ځای شته و هغه څوک چې دځان له پاره هغه نه شي موندلی هغه یا تنبل دي او یا ډارن او یا هم ژوند او دهغه ماهیت نه پیژني) دغه شعار چې دګورکي د داستان د قهرمان یعنې دانکوه په ژبه بیان شوي دي په دغو کارونو کې د روسیې انقلابي ځوانانو په ژبه تل دشعار په توګه جاري و.

په دغو کلونوکې دخپلو داستانونو دهنري او قهرمانه تمثالونو دجوړولو په وخت کې تل د روسیې دهغه وخت او دژوندانه واقیعتونو ته پام لاره او له هغو څخه یې دخپل هنري تمثال دجوړولو سوژه او عناصر را اخیستل او دخلکو له منځه یې هغه څېرې ترسیمولې د کومو ژوند چې په ډېره سختۍ سره تېرېده .

تزاري دولت دی د پتروپاوتوفیک په جیل کې بندي کړ چې دې کار دنویوالو هیجاني ولولې وپارولې او دتزاري حکومت په ادرس دنړیوالو د پروتست (انتقادي) لیکونه جاري شول چې په هغو کې د ګورکي دبندیتوب په نسبت په تزاري حکومت باندې سخت پروتستونه شوي و. ددغه فشار په اساس تزاري حکومت مجبورشو چې ګورکي خوشې کړي .

کله چې کورکي خپل مشهور رومان ((دمور په نامه)) ولیکه لیکوال اندریف ولیکل : ((ګورکي یوه ستره ادبي کارنامه ترسره کړه ګورکي په خپلو اثارو کې نه یوازې بحرانونه او طوفانونه وپارول بلکې بحرانونه او طوفانونه یې په ځان پسې راښکل)). ګورکي دمور په رومان کې چې (1906) کال کې یې ولیکه د رومان داصلي قهرمان پاول ولاسوف په تاریخچه کې دهغه په څېره کې په استادانه هنري قوت دانقلابي مبارزې په جریان کې دکرکتر یا شخصیت د روزنې او تکامل پروسه ترسیم کړه انقلابي جریان دپاول ولاسوف منکشفکري چې دا د یوه پرولتر دوران جوړونکی مبارز دقوي ارادې خاوند زړور او سرښندونکی شخصیت تمثال دی . همدارنګه ګورکي و چې په ادبیاتو کې یې دلومړي ځل له پاره دانقلابي کارګر څېره دیو قهرمان شخصیت په توګه ترسیم کړه دکوم ژوند چې دنورو له پاره سرمشق دی دمور په رومان کې ګورکي دپاول ولاسوف دمور څېره دیوې انقلابي ښځې شخصیت هم ځلولی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(1) افتو گرافي : دغه اصطلاح د يوې مرکبې يوناني کلمې څخه اخيستل شوې ده چې درې جزه لري : (افتوس خپل - بېوس ژوند – گرافو ليکم) يعنې په خپله دخپل ژوند دحالاتو ليکونه افتو بيوگرافي بولي .

په دې ماکسيم ګورکي دخپل هنري او ادبي فعاليت په رڼا کې نوی ادب او نوی هنري مکتب او مېتود منځ ته راوړ چې دا دنوې ټولنې ادبي ميتود يعنې دسوسياليستې ټولنې ادب او دسوسياليستې او اجتماعي رياليزم ميتود وه ګورکي دشوروي اتحاد او نړۍ دنوي ادب او دسوسياليستې رياليزم مؤسس باله شي.
ګورکي دپرولتري ادبياتو اجتماعي رياليزم د مکتب بنسټ اېښودونکی دی ګورکي دنولسمې او شلمې پيړۍ په ترڅ کې دمخکښو ادبياتو دټولو ښو عنعنو د ادامه ورکوونکی اوقانوني نماينده په څير اوله هغې جملې څخه د روسيې دنولسمې پيړۍ دانتقادي ريليزم څخه راووت. سربېره پردې ده دروسيې د کلاسېکو ادبياتو خلقي توب دهغه دانسان پاللو او حقيقت ليکلو روحيه په ژوره توګه زده کړه . داجتماعي ادبياتو په ورشوکې ديوستر مبتکر په شان راڅرګند شو.
دی کارګري ليکوال دې ته کومارلی دی چې دنويو انسانانو دهنري تجسم له پاره چې دنوي ژوند بنسټ اېښودونکی دی هڅه او هاند وکړي ، ګورکي (دپرولتري ليکوالو دمجموعې) په سريزه کې ليکلي دي چې:
((زه باور لرم چې پرولتاريا لکه څرګند چې يې په سختيو او قربانيو دخپلې ورځپاڼې بنسټ کېښود همدارنګه په خپل بديعي ادبيات هم منځ ته راوړي)).
ګورکي له انقلاب څخه پخوا دخپلې زماني دادبي دموکراتيک غورځنګ ديوسازمان ورکونکي په توګه شهرت وموند او دپرولتري ادبياتو دځوانانو قوتونو مشر شو. دشوروي اتحاد دغه سترليکوال او دنړۍ دنوي ادب اودسوسياليستې رياليزم مؤسس د اوږدې ناروغۍ په وجه د(63) کالو په عمر په (1936) کال کې مړ شو . اوس د ګورکي کور ديو موزيم په توګه دخلکو د ننداري له پاره پرانيستې دي . ګورکي دشوروي اتحاد دليکوالو د اتحاد يې چې په (1915) زيږديز کال کې جوړه شوه مؤسس يې هم دی او ددغې اتحاديې لومړۍ نمبر کارت دده په برخه شوی دی. ده ډېر ليکوا ل روزلي او د ده مکتب دنوي ادب په لويه مدرسه بدل شوی دی .

د ګورکي مهم تيورتيکي اثار

دهنر او ادبياتو په هکله د ګورکی زښتې ډېرې مقالې چې لاربنوونکي خصوصيتونه او دهېواد دسياسي او اقتصادي ژوند په بېلابېلو پړاوونو پورې تړنګې اړيکي لري خپرې شوې. ((دپرولتري ليکوال په باره کې)) ((دشوروي خلکو ادبي اجادات))، ((ماڅرنګه ليکل زده کړه))،((کارګر طبقه بايد دخپل مدنيت استادان وروزي))، ((ځوان ادبيات او دهغوی وظيفې))، ((داجتماعي مترقي ريليزم په باب))، ((دژبې په باره کې))، ((شوروي ادبيات))، ((دشوروي ليکوال په عمومي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړنی کانګرس کې بیانیه ،1934کال داګست 17 نېټه))، ((دنوي انسان په هکله))، اوداسې نور دماکسیم ګورکي هم تیورتیکي اثار دي.

دګورکي رومانتیکي او ریالیستي اثار

د ګورکي لومړني اثار ((ماکارچودره)) (1892)، ((ایمبلن پیلیه)) (1892)، ((چلکاش)) (1895)، بودي ایزوګیل (1895)، ((کرناوالون)) (1897) او نور د مؤلف دسرګذستونوپه اساس لیکل شوي دي . ګورکي دخپلو لومړنیو ایجادي قدمونو څخه دانقلابي رومانیزم پۀ اصولو دانسان د زړورتوب او نجابت مفکوره دخپلو خلکو له پاره دخدمت کولو صادقانه مفکوره پر مخ بیایي.

((دشاهین سرود)) کې ګورکي د خوځیدونکو مارانو اشرافو او دکودتاه اندیشه او دشخصي مادو دپلویانو دعقیدو په خلاف چې دخپلو ځمکې لاندې کورونو څخه خوښ و او هر ډول انقلابي جوش او خروش یې بې اعقلي ګڼي بې باکانه مبارزې ته رابولي.

((دتوپان مارغه)) کې ګورکي دانقلاب دتوپان رانږدې کېدل اټکل کړیدي پخپله یې په دې اثر سره لکه د پرولتاري انقلاب زوړ جار چې دخلکو دپراخو پرګنو زړونو ته لاره وموندله .

دګورکي دالمړني اثار سره له دې چې د ژوندپه حقایقو باندې تکیه لري په رومانتیکي شکل اواصولو لیکل شوي دي. ګورکي د ژوند او اجتماعي مبارزې دقوانینو دژورې زده کړې په ویاړ د کرار کرار دخپلو ریلیستي اثارو لیکلو ته مخه کوي . دماکسیم ګورکي دحقیقت له مخې لیکل شوې ډرامې او رومانونه ((دښمنان))،((په عمق کې)) ،((اشراف)) ،((اوړي)) ، ((فورموکوردیف))، ((مور)) او نور دي عموماً ریالیستي او یاد روسي انتقادي ریالیزم دکلاسیکانو سره هیڅ ورته والی نه لري .

دادمدنیت ، هنر اود ادبیاتوپه تاریخ کې یونوی باب و چې دانتقادي ریالیزم او انقلابي رومانتیزم دتولو ښو خصوصیاتونو څخه ترکیب شوي دي په دې اثارو کې دژوند دحقیقت په وړاندې دکارګر او بزګر دطبقې په عمل کې اجرا کیدونکي هڅلو په ماهرانه انعکاس موندلی دی.

د((اشراف)) په ډرامه کې نیل انقلابي کارګران د ((دښمنان))په ډرامه کې او ((په عمق کې)) ډرامه ساتین دانسان او ژوند په هکله باور ښونکي اندیښنې څرګندې کړي دي او دښې او ځلاندې راتلونکې له پاره په مبارزه کې دقوي روح څښتنان دي .

دساتین اعقاد په ریالیستي توګه دده په مونولوګ کې لیدل کیږي .

دی وایي: انسان دادی حقیقت، انسان ازاد دی، انسان پرتمین دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په وياړ سره غږ کوي د انسان درناوی لازم دی . ده ته دي، عاجز او ناتوان انسان په څهره نه شفقت کتل او سپکول ټيک نه دي ، درناوی يې لازم دی په دې جزونو کې نه يوازې باور بلکې دانسان دآزادۍ له پاره مبارزې ته دبلنې غږ اوربېدل کيږي.
په همدې ډول ګورکي درومانتيکي انځور دبلند پرازۍ څخه کرار کرار خپل پام د شلمې پيړۍ دپيل د اړيپچونو څخه د ډک ژوند تل ته اړولی او رښتينې پيښې ترسيموي.
دګورکي رياليزم او حقيقت ليکنه په تېره بيا دده په بې زواله رومان ((مور)) کې دخپل کمال اوج ته رسېدلی دی . ددې اثر مثبتو اتلانو دميلينو انسانانو په شعور باندې کارګري طبقي داخلاقو ايدیالوژي په رڼا کې د ايديالي مبارزينو او اوهانديانو په څير اغيزه کړې او کوي يې د((مور)) رومان د دووو اصولو او دوو ميتودونو يعنې رياليزم او انقلابي رومانتيزم له ګډون څخه هست شوي دي .
ګورکي د ((مور)) په رومان کې په اساس ډول د بلشويک دګوندپه لارښوونه سياسي باشعوري مبارزې په نوي پړاو کې د روس دپرولتريا کې اپښودل منعکس کړي دي دانقلابي کارګرانو او زړورو مبارزانو څيرې چې د ظالمانو پر ضد راپاڅيدلي دي – د رومان په منځ کې ځای لري .
ګورکي اقتصادي مبارزه دکارګرانو محفل تشکيل دانقلابي پاڼو خپرول مظاهرې په کليو کې انقلابي تبليغات دبادشاهي عسکرو سره د اخ او ډب په څېر د خاصو شېبو انقلابي فعاليت دده په انځور کې انځوريږي.

دماکسيم ګورکي دايجاداتو اهميت

دګورکي دقدر وړ خدمتونه يوازې دا نه دي چې دی لومړنی سړی و چې دانقلابي کاريګر څهره يې دنوې نړۍ هستونکي په څيره ادبياتو کې رامنځ ته کړې ده . ګورکي توانيدلی دی چې ددې قهرمان په سترګو دژوندانه ټولو اړخونو ته وګوري هغوی ته دمترقي انديښنو په اساس اهميت ورکړی او دژوند دپيښود ټيک کولونه وي پرنسيپونه په ادبياتو کې جاري کړي. ګورکي په خپلو اثارو کې ددې نمونه شو چې مخکې ليکوال بايد څه ډول دژوندانه تل ته ننوځي او په ژوره پوهه او ښوونه سره دستم او بې عدالتۍ ټول سيستم رسوا کړي او استثماري جوړښت پر ضد په انقلابي مبارزه کې څرنګه فعالانه ګډون وکړي، ګورکي په خپلو جاويدانه اثارو کې يو لړ په زړه پورې څهرې او کرکترونه هست کړي دي چې لوستونکي په هغوی د ژوند ريښتينې او روښانه منظرې احساسوي.
دګورکي ذکاوتمندانه اثار او په تيره بيا دده د((مور)) رومان پخوانۍ روسيه کې د ازادۍ له لارې دانقلابي مبارزې مکتب ګرزېدلی دی. دنيلوفنا د کرکتر د مترقي تاريخ انقلاب ته دروس دکارګرانو مخه کول څرګندوي. دانقلاب دستر لارښود

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې : ((ډېرو کارګرانوپه انقلابي یون کې لاشعورانه په خپل سوي توګه ګډون کولو او اوس هغوی ((مور)) دستري ګټې سره لولي .

دهمدې شېبې پورې اړه لري. دسترګورکي نوماندتوب په ټوله نړۍ کې ژر خپورشو. دده اثار دنړۍ دبېلابېلو هېوادو په ژبو ژباړل شوي. د نوي نیم کال له پېل څخه په پاریس – لندن ـ ستا کهلم او نورو باندینیو ښارونو کې دګورکي په باب سل ګونه مقالې او کتابونه چاپ شوي دي ګورکي دبېلابېلو اولسونو د ادبیاتو په نماینده ګانو باندې ستره اغیزه لري . دنړۍ زیات مخکې لیکوال دفرانسې دانقلابي لیکوال ((هندري باربوس)) د ګورکي په هکله دا وینا په ویاړ سره تکراروي چې وایي: ((ګورکي زموږ په زمانه کې یو ستر مثال دی چې ټوله نړۍ رڼا کوي)).

دستر لیکوال پوشکین لنډه پیژندنه

بشپړ نوم یې الکسا ندرسرګیویچ پوشکین دی او په 19پېړۍ کې دروسې نامتو شاعرانو څخه شمېرل شوې دی .
دغه سترلیکوال په (1799) عیسوي کال دجون په اوومه نېټه په ماسکو کې زیږېدلې دی .اوپه (1837) عیسوي کال دفبرورۍ په لسمه وفات شوی دی .
پوشکین زدکړې له تمامولو وروسته په کال (1816) دخارجه چاروپه وزارت کې په یوه پوست کې مقررشو او په همدې کال د ده رزمي خیال اثردخپلواکې دقصدي په نامه په سنت پند زبورک یې لاس په لاس ګرځید . تردې ړومبی داسې ښکاریده چې پوشکین به شاعر نه شي خوکله چې څه موده وروسته دروسې جنوبي سیموته وشړل شواوبیا په (1820)کال کې یې دمعدني اوبو په وسیله خپله روغتیا تأمین کړي په دې وخت کې نوموړي جنرال دی د لاربارین له اشعارو سره اشناکړ اوهم دقفقاز زړه وړونکواوباعظمتومنظرو دده هیجانات راوپارولود ده شعري استعدادونه هم سره راوخوځېدل او په (1822)کال کې یې د((قفقازبندي))ولیکل اوپه (1823)کال کې یې د((سرای دباغچې فواره)) ولیکله چې نن دبالتوي تیاتر دډېرو مشهورو بالتو نوڅخه شمیرل کیږي .
له دې وروسته یې خپل اثارپه یو بل پسې تالیف کړل .څه موده په اودلیه کې اوسیده خو هلته هم د کاره ویستل شو او څه مو ده یې په ډېر تکلیف تیر کړه مګر ددې کړاوجنې مودې په وخت کې دروسې دلرغونوملي شعرونوپه مطالعه بوخت و اودبایرون او اندرشینه ترتاثیر لاندې تللي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوشکین په خپل تراژیدي اثر کې چې په (1825) کال یې د(بوریس ګودونوت)په نامه لیکلې دی اودشکسپیر لیک یې تعقیب کړې دی له (1820) وروسته د امپرطور نیکولای منا سبا ت له پوشکین سره ښه شو اودی بیرته ماسکو ته راغې او وبښل شو .
په (1831)کال کې پوشکین واده وکړ اودوه کاله وروسته بیرته دخارجه چارو په وزارت کې مقررشو په دی وخت کې یې (1773) کال د برلوګاچف دانقلا بې تاریخ او دکپتان د لور نقل ولیکل .
پوشکین منظوم داستانونه له ډرامو څخه ډک دي . دده غنایې منظومې دروسې ژبې ډیر نفیس او ښکلي ادبي پارچې دي .
پوشکین دنکلونو په لیکلو کې دروسې دهغو لوړو لیکوالو څخه دی چې د (1830) کال راپه دې خوا یې اثار خپاره شوي دي .
پوشکین هر ډول شعرونه لکه لیریک (غنایې) با لا(قصیده)حکایت درام منظومې لیکلي دي . دادبي فنکارانو په عقیده پوشکین دخپلې ژبې د بډای او قوت خیال درلوده او په ډیر جرءت سره یې دخپلې ژبې روسي په نظم کې شګونه راپیدا کړل اوپه خپلو لیکنوکې به یې ابتکار کاوه . دخپل هیواد له فولکلور څخه یې په نوي ډول ګټه اخیستله . دده د(هوشیاراوکک) کب نیونکي او کب اثرونه دهغو منظوموداستا نو څخه دي چې بنسټ یې په روسي فولکلوري نکلونو ولاړ او شروع کیږي . دمو سا رت او سالیرې په نا مه خپل منظوم ډرا مه کې یوه موضوع په اروپا کې دهنر له تاریخ څخه رااخلي او د داستان په توګه یې لیکي .
پوشکین دهنر عاشق او د(بشر دوست دی) ده دخپلو لیکنو هم اهنګي له زړونو سره لیدله . پوشکین دخپل داستان دهیرو (ووزارت) داطریش نامتو اهنګ جوړونکې په وجودکې یو بل ډول نبوع ویني او هغه دمو سیقی رب النوع بولي پوشکین بشراو دهغه وجودپه ډیرارزښت ورکوي چې دبشرپه قتل لاس وهي دده له خوا په یو وجداني عذ اب محکومیږي او دژوندانه له ټولو لذ تونو څخه یې محرومويِ دبشرخواهې احساسات تر هرشي لوړ بولي .

دده دشاعری مقام

پوشکین دخپل ملت په سترګوکې له دې کبله ډېر لوی ارزښت او دګران شاعر مقام لري چې د اوس ادبي مؤسس او دروس د نویو ادبیاتو حقیقي مؤجد دی. پوشکین په داسې زمانه کې دنیا ته راغی چې روسي ادبیاتو داوس په شان انکشاف نه ؤ کړی او خلکو دا قدرت نه درلود چې شاعر په تحقیقي ارزښت پوهیږي او دشاعر دخبرو په شکل او ادبي ارزښت جز شي مګر وروسته کله چې دروس په ملت کې ځینې اجتماعي بدلونونه راغلل خلک دده په هېرشوي او انقلابي پټ ارزښت وپوهیدل او پوشکین د یو ملي شاعر په حیث ومنل شو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادبياتو په عقيده روسي ژبې ته پوشکين خدمت - انګليسي ژبې ته دشکسپير خدمت او پښتو ژبې ته د خوشحال خان خدمت زيات دی .
کونت ليونکولايچ تولستوی د شوروي اتحاد نوميالی لېکوال فيلسوف او اجتماعي مصلح و چې په (1828) کال دتولاايالت دباستاياناليانه پّ محله کښې زېږېدلی دی . ده په اتلس کلنی کې دمطالعې سره ډېره مينه پيداکړه او دولتر او وروسود وه فرانسوي ليکوالانو اثار يې مطالعه کول .
اګر چې نومو‌ړی ي، مذهبي سړی و لاکن په نولس کلنی کې له کليسا نه ووت او دمسيحت سره بې علاقې شو- تولستوی ددې له پاره چې په پلرني ځای کې له بزګرو سره کومک وکړي په (1847) عيسوي کال له پوهنځي څخه ووت او په (1851) کال کې د روسيې اردو ته ورګډ شو او په (1855) کال سيواستوپول دښار په دفاع کې شامل شو. تړلستوی په دې دوره کې ځينې کتابونه چې يو شمېر يې دده دخپلو حالاتو په شرح کې دي او حينې يې فلسفي جنبه لري تأليف کړل او هم يې څو داستانونه دسيواستوپول د جګړو په باب ليکلي دي. څرنګه چې دغو داستانونو ددغو جګړو واقعي نظري په ښه توګه ښکارولی ډېر ژر دده دشهرت سبب شول . په (1857) کال دتولستوی له عسکري خدمت څخه استعفی وکړه او داروپا مختلفو ملکوته يې سفر وکړ. مګر د لويديځ دپيسوپرستۍ دتمدن له ليدلو څخه ډېر متأثره شو او کله چې بېرته هېوادته ستون شونويې په پاسناياپوليانا کې په خپلو املاکو باندې اقامت اختيار کړ او ي، ښوونځی يې دبزګرو د زامنو د روزنې له پاره تأسيس کړ. تولستوی پّ (1862) کال کې واده وکړ او په (1866) کال کې يې خپل لومړنی ډېر ستر او ډېر لوی رومان ((جګړه او سوله)) وليکه چې پّ نولسمه پيړۍ کې د روسيې دتاريخ او اجتماعي اصولو په هکله پراخه شرخه لري. بل ډېر ستر رومان يې ((داناري ينيا)) په نامه د((1875)) او ((1877)) کالونو ترمنځ خپ،ر شو. دهغه نه وروسته تولستوی چې ورځ په ورځ د مذهب خواته جلبېدو دانجيل په مطالعه پيل وکړ او دمسيح په دين کې يې يو نوی تعبير ايجاد کړ چې اساس يې دتشدد له لارې مقابله نه کول ؤ او دده دغې عقيدې دهندشلمې پيړۍ مشر مهاتماګاندهي د عدم تشدد په يولړ فلسفي او مذهبي کتابو او رسالو کې خپره کړه او دې ته يې هم ملا وتړله چې ټوله دنيا يې هستي او ثروت خلکوته پرېږدي او په خپله ديو بزګر غوندې ژوند وکړي مګر دده ښځه په دې کار راضي نه شوه نودی يې مجبوور کړ چې ټ،له شتمني دې ته تمليک کړي له دې کاره وروسته تولستوی دتجرد او انزوا په پلټنه پسې چې دده اخرنی مقصد و ولاړ او د اورګاډي په ي،ه کوجني تم ځای کې د ((تتر)) په ناروغی په (1910) کال کې مړ شو.
تولستوی د ژوندانه لومړي پړاوونه يې په ي،ه تياره محيط کې ديوه ديوالي شوي ملاک په کور کې تيرشوي دي چې د دغه وخت او محيط تياره او ناوړه شرايط او حالات ده وروسته په خپلو داسې اثارو کې ،لکه: (ميتوکانالوف)، (احمقان)،(ګوډزميدار) اونورو کې چې له (1909) تر (1912) کال پورې يې ليکلی او انځور کړی دی . تويستوی په لومړي سرکې ونه وشوکولی چې دالتوبر دستر

د رفيع الله ستانکزي په زيار

(c) ketabton.com: The Digital Library

انقلاب په ماهیت پوه شي هغه و چې له هېواده وتښتیده او خارج ته لاړ چې وروسته بیا ددغه مهاجر ژوندانه په باب خپل احساس په خپله بیوګرافي کې داسې څرګندوي . له هېوادنه لرې په هجرت کې ژوند کول زما دژوندانه ترټولو ترخه او ستونزو ډکه دوره ده او هلته زه پوه شوم چې له هېواده لرې اوسېدل په داسې حال چې نړۍ دهیچاله پاره نړدې او ضروري نه وي هیڅوک یې نه پیژني او دملک او خپلو خلکو په ګټه هّیڅ نه شي کولی څه مانا لري او څومره تریخ ژوند دی .))

دلته و چې دوطن او دهغه کشش دلیکوال په زړه کې دخپګان او پښېماني طوفانونه وپارول ده ته یې دخپل هېواد ښکلی طبیعت- خپل وړکتوب ـ خپل پلارنی ټاټوبی د یوې داسې معشوقې په حېث وځلاوه چې په هغې یې ژوند کول ناشونی ؤ. خپل دغه احساس پّ خپل ي،ه داستان کې چې ((دنیکتیا ماشوب توب)) نومیږي انځور کړ .

په (1923) کال کې دی بېرته خپل هېواد ته راستون شو او ویې لیکل :

((زه دځمکې په مخ دنوي ژوندانه دجوړلو ګډون کوونکی شوم زه دزمانې مکلفیتونه او هدفونه زه وینم په دې وخت کې یې دشوروي هستی او عینیت په باب داستان او یو فانتازي رومان ولیکه چې ((انخیز ګارین)) نومیږي . همدارنګه په ((کړاوونوکې ګرځېدلی)) نومې داستان او ((لومړي پتر)) نومې رومان دده د دغه وخت تخلیقونه دي . تولستوی په خپلو اثارو کې دخپل هېواد دماضي نا انډوله او خلکو له پاره له ستونزو ډک او معاصر په مانا په سوسیالیستي عادلانه ټ،لنه کې دخلکو او زیار ایستونکو نیکمرغه ژوند دیو فنکار لیکوال په حیث انځور کړي دي چې دده اثار د ډېرې مودې له پاره د ژوند په حیث نمانځل کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

شولوخوف

هغه لیکوال چې دخپلو قهرمانو انساني احساسات په ښه توګه منعکسوي زموږ د زماني دستر لیکوال میخایل الساندروویچ شولوخوف نوم دشوروي ادبیاتو د شلمې پیړۍ د ادبیاتو د مخکې دنن ورځې د اجتماعي ریالیزم د ادبیاتو دسرغندوي پّ ځیر تې،له متمدنه نړۍ کې څرګند او مشهور دي دده اثار او په تیره بیا ستر تاریخي د انسان ((ارام درن)) او ((کرل شوې ځمکې)) رومان دنړۍ د ژوندیو ادبیاتو دګنجینې په اثارو داخل شوي دي . او دنړۍ دادبي پرمختګونو په بهیر کې یې یوه بشپړه دوره اومرحله تشکیل کړې ده ، دده هستونې نه یوازې د نن له پاره بلکې دسبا له پاره او دانسانیت د راتلونکو نسلونو له پاره او مثبت نقش او تأثیر لري .

میخایل الکساندرویچ شولوخوف د (1905 زیږدیز) کال د (مې) په یوولسمه نیټه د رستوف د ولایت دوینسکي په اوستن وادي کې زیږېدلی دی ، دده پلار او مور بې وزله دهقانان وو.

شولوخوف لومړی په کلیسا پورې په یوه تړلې مربوطې ښوونځي کې په زده کړه پیل وکړ او بیا په منځنې ښوونځی کې داخل شو مګر ده منځنی ښوونځی پای ته ونه شو رسولای ځکه په دې منځ کې کورنۍ جګړه پیل شوه اود ځوارلسو ،پنځه لسو کلونو ځوان هلک ؤ چې جنګ ته ولاړ. ده دشوروي واک دساتونکو په صف کې ددوی د کورنۍ جګړې په میدانونو کې ګډون وکړ. دژوند داکلونه او تجربې د راتلونکي لیکوالي له پاره ستر درسونه او دنوي نړۍ لید سبقونه شول .

په (1922 زیږدیز) کال کې شولوخوف مسکو ته لاړ او په دې ځای کې یې کله دبارچلولو دکارګر کله دمزدورو او وروسته دکارخانو او فابریکو د مامو په صفت خدمت وکړ. په دې حال کې ده دادبیاتو سره زښته زیاته مینه پیدا کړه اود مینې او علاقې دي د((ځوان تادر)) ادبي مخعلونو ته چې مسکو کې د ادب ځوان مینان سره راټولول – راکش کړل –او دچاخبره شولوخوف له همدې وخته خپل ټول ژوند او فعالیت په دې لار کې په کار واچاوه .

د (1923) او (1924) کلونو په ترڅ کې د(یونوشیکا یا پراودا) په ورځپانه کې د شولوخوف طنزي – انتقادي – فکاهي مقاې د (امتحان) (اېس) (رریونیرور) او په نورو نومونو چاپیږي .

په دې ځای کې په کوچنیو ادبي پارچو کې دشولوخوف ځوان استعداد او قابلیت په ښه توګه ځلیږي. د (1924) کال د ډسمبر په میاشت کې دهمدې ورځپاڼې په مختلفو کې دشولوخوف لومړنۍ کیسه د (خال) تر عنوان لاندې خپلیږي. په همدې کیسه کې دشولوخوف دلیکوالی دستر استعداد لومړنۍ شګوفې لکه روښانه تصویرونه دځیرو او کرکترونو جوړول او نور ځان روښانه کوي .

شولوخوف وروسته له دې ښخې په ایجادي کارونو مشغولیږي او د (کا سومولیا) (پروژکتور) ((سینا)) او (اګونیک د ورځپانو)) او مجلو په مخنو کې دده په زړه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیسې او داستانونه چاپیږي دا کیسې په اساسي توګه دانقلاب په درشل او کورنیو جګړو کې د دون د قزاخانو ژوند او مبارزې ته وقف شوي دي ، دده دکیسو او نکلونو ډېر قهرمانان او پرسوناژونه حتی د دوی له نومونو سره لکه ګریګوري ـ کارشونوف ـ او نور وروسته دده د (ارام دون) په رومان کې داخل شول او ددوی د فعالیت او هڅو میدان لا په ډېره پراخه او هر اړخیزه توګه انځور شوه دا داستانونه او کیسې چې وروسته د (دون دکیسو) او لاجوردي دښتې په مجموعې کې راټ،ل شوي ډېر ژر دبدیعي انځور مهارت او انځورشویو پرابلمونو ته دلوستونکو پام راواړوه .
شوروي نامتو او سپین ږیري لیکوال سرافیموویچ چې د دون کیسې د (1926) کال په مجوعې باندې سریزه لیکلې وه دشولوخوف دلیکوالي استعداد ته ډېر ارزښت ورکړی و او لیکلي یې وو:((دا رنګه ژبه – داسې ښکلې او په زړه پورې ژبه چې قزاقان پرې ګړیږي او دژبې د لنډ بیان د ژوند له نقش – داحساساتوله شدت او حقیقت څخه ډک دي ...))
لیکوال ځیرک او پراخ نظر لري دی دارنګه قابلیت او استعداد لري چې دژوند له بېلابېلو پدیدو څخه ډېر حساس شیان غوره کولای شي .
په (1924 زیږدیز) کال میخایل الکساندروویچ خپل خاپوړې یعنې د دون غاړو ته د ویشنایا کلي ته راستون شو او په دې ځای کې دایمي هستوګنه غوره کړه . دده ټول ژوند او فعالیت له همدې وخته راهیسې د دون په ښکلي او ارام ښنونکي ځمکې پورې اړه لري . په دې کې شک نه شته چې دخلکو او د دوی له مبارزو او ښکلاوو څخه ډک ژوند او د دوی په نوي ژوندانه کې دایمي او ورځنی ګډون د لیکوال الهام ته نوې وزرې ورکړې ، دده فوق العاده استعداد یې نور هم پسې وغوړاوه . دون ته له رارسېدو وروسته شولوخوف په (1928) کال کې خپور شو .
د (ارام دون) د لومړۍ برخې خبریدل د شوروي هېواد په ادبي ژوند کې د سترې پیښې په حیث وګڼل شوه . له (اوسپنیز سیلاب) (چپایف) او تسل نس) څخه وروسته دې اثرد نوې دورې ستر اجتماعي او سیاسي پیښط په پراخه او حماشهي توګه انځورولی چې په دې ترتیب سره د سترو پرولتاري ادبیاتو په ډله کې بیا یو زبردست لیکوال (میخایل شولوخوف) شامل شو.
په (1929 زیږدیز) کال کې شولوخوف د (ارام دون) د رومان دوهمه برخه پای ته ورسوله او خپره یې کړه، اما ده داضرورت په ښه توګه درک کړ چې هغه سترې سیاسي او اجتماعي پیښې چې ده په خپلو سترګو لیدلي باید په نوي توګه انځور شي، له دې ځایه ده چې ده ددې رومان د پای ته رسولو کارته توقف ورکړ او دکرلې شوې ځمکې د رومان په لیکلو یې پیل وکړ په همدې ترتیب په (1932 زیږدیز) کال کې ((دکرل شوې ځمکې د رومان)) لومړۍ برخه له چاپ څخه راووتله په هغو کلونو کې ددې رومان خپریدو ستر ادبي سیاسي او تربیوي اهمیت درلود .

(c) ketabton.com: The Digital Library

شولوخوف د کليو د خلکو د راوپښېدلو نوې دوره او سوسياليستي جوړښت لوري ته د دهقاني سترو پرګنو هځول د دون د غاړو د دښتو د کليو دژوندانه او کاروبار په ځيره کې رنځور کړل .
په هغه کلونو کې چې دکرل شوې ځمکې رومان تأليف او خپور شو د زراعتي اقتصادي داشتراکي کولو جريان دهغه له ټولو اختلافاتو او ستونزو له سختې طبقاتي مبارزې سره يوځای په ټول شوروي هيواد کې دوام درلود په خپله ليکوال هم په دې ستر کار کې په فعالانه ډول ګډون کاوه . دده رومان د پراخودهقاني پرګنواودګوندي تشکيلاتو په فعالانه کار او زراعتي اقتصاد په اشتراکي کولو سره سياسي او اجتماعي مؤسسه وه .
د (کرل شوې ځمکې) دلومړۍ برخې له خپريدو وروسته شولوخوف په (1932 زيږديز) کال کې د (رام دون) دريمه برخه بشپړه او خپره کړه . ددې رومان څلورم کتاب اودهغه وروسته برخه په (1940 زيږديز) کال کې له چاپه راووته. په همدې توګه شولوخوف د څوارلسو کالو په موده کې دخپلو نامتو کارو په جريان کې د ارام دون ستر تاريخي داستان او د کرل شوي ځمکې دمشهور رومان لومړۍ برخه پای ته ورسوله . دې دواړو رومانونو دشوروي ادبياتو په ګنجينه کې د غوره کارونو په شان لوړ ځای وګاټه د يو وتلي ليکوال هنرمند په څيردشولوخوف نوم نه يوازې په شوروي اتحاد کې بلکې له هغو څخه بهر هم نه فنا کيدونکی شهرت ترلاسه کړ .
په (1939 زيږديز) کال کې شولوخوف د شوروي جمهوريتونو داتحاد دعلومو اکاډمۍ په غړيتوب ومنل شو .
په (1941 زيږديز) کال کې ده د (ارام دون) د څلور ټوکيز رومان له کبله دولتي جايزه ترلاسه کړه په نولس سوه څلويښتم او نولس سوه يوڅلويښتم کلونو کې شولوخوف د (کرل شوې ځمکې) د رومان د دوهمې برخې په ليکلو مشغول و اما په دې ترڅ کې ستره وطني جګړه پيل کيږي او دکرل شوې ځمکې په رومان باندې دده کار قطع کيږي . د جګړې په دوهمه ورځ شولوخوف شوروي اتحاد مدافعوي کميسار په عنوان يو ټيليګرام استوي او څرګندوي چې دی داحتياطي لؤا دغنډ د کميسار په څير تيار دی چې دهيواد څخه د دفاع له پاره د شوروي اردو په صف کې ودريږي. په دې ترتيب سره شولوخوف ته د (پرادا) د ورځپاڼې دخبريال وظيفه ورسپارل کيږي .
دښمن د شوروي هېواد خاوره تريښو لاندې کوله . په جګړه کي دشولوخوف استوګنځی او کور هم د دښمن تر يرغلبې لاندې راغی ، دده مور د بم د چاودنې په اثر مړه شوه شولوخوف دا جنګيالی ليکوال د ټينګې ارادې څښتن او ثابت قدم شخصيت وار خطا نه شو بلکې په خپلو فعاليتونو په خپل قلم په خپلو اورجنو بيانيوسره يې د شوروي خاورې او دانسانيت دپامال کوونکو پر ضد نه پخلاکېدونکې مبارزه وکړه .
دشوروي اخبارونو په پاڼه کې دده مضامينو او مقالو د شوروي مبارزو سرتيرو مورال لاپسې لوړ او د انسانيت د دښمنانو کرکجنه او وينې خوړونکې څهره يې نړيوالو ته وښودله .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دشولوخوف د اثارو تنقیدي څیړنه

د میخایل شولوخوف په ایجاداتو کې د (ارام دون) ستر تاریخي رومان چې له څلور ټوکو څخه عبارت دي او د (کرل شوې ځمکې) رومان خاص ځای لري .

د (رالم دون) ستر اهمیت او بدیعي ارزښت په دې کې دی چې لیکوال د تاریخي غوڅو پیښو په ګرداب کې دبېلابېلو اشخاصو په تېنده لیک په رنځوروړلو پورې نه دې محدود شوی له هرڅه نه وړاندې دې دمبارزې لار او د قزاقانو داجتماعي بېلابېلو طبقو اخ و ډب په ګوته کوي له دې سببه له هر څه وړاندې د رومان قهرمانان خلک دي ، د رومان په لومړنیو مخونو کې په خلقي غورځنګ کې د کارګري ګوند لارښوونکي رول او دګوند او خلکو یو ډول ښودل شوي دي .

د (ارام دون) رومان یوه داسې حماسه ده چې دتاریخي پیښو د انځورولو پراختیا له کبله او دژورې هومانیستي فلسفې له مخې دشوروي ادبیاتو له شهکارونو څخه ګڼل کیږي .

د (کرل شوې ځمکې) د رومان ریالیستي قوت او د عمومیت درجه په دې اندازه عالي وه چې دې اثر نه یوازې ددغې تاریخي دورې په ترڅ کې ستر اهمیت ترلاسه کړه بلکې دشوروي پرمختګونو په راتلونکو کلونو کې دشوروي خلکو په ژوندانه باندې ستره اغیزه درلوده لیکوال په رومان کې د داسې یو انسان څیره هست کړې ده چې خپل ځان د خپه کوونکي او دخصوصیت مالکیت د نمانځلو دسپکوونکو شرایطو او محیط څخه خلاصوي .

دا اثر نه یوازې د ځانګړو انسانانو په باره کې نه دي بلکې د ټولو عادي زیار ایستونکو دهقانانو په باره کې دي چې په تدریج سره دخصوصي مالکیت د لمانځلو له روحي او سایکلوژي څخه خلاصیږي ، په رومان کې نه یوازې د قهرمانانو اجتماعي ژوند بېلګې دهغوی شخصي ژوند هم په یوې وتاري بدیعي مهارت سره انځور شوی دی .

د(کرل شوې ځمکې) رومان دسوسیالیستي ریالیزم دادبیاتو د کنجینې له ډېرو ښو او غوره اثارو څخه دي او رښتیا چې هغه دشوروي سوسیالیسي کلیو په هکله کلاسیک اثر بولي، دشولوخوف د اثارو لوستل دخلکو د معنوي جهان په غني کولو او دهغوی په مترقي روزنه او داجتماعي عدالت د غوړیدلې ټولنې په جوړولو کې ستر رول لوبوي .

پای

چې غوټې پسې وهې په لاس به درشي
چاویل چې په دریاب کې ګوهر نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library